

OLAV

Baby Johannessen, s. 3

I tolv år hadde hun hele verden som arena

Tankevekkende fra fransiskanerne, s. 7

500 år Latin-Amerika

Nina Valsø om "Broder Jacob", s. 10

Kongesønnen som ble tiggermunk

Erik Lykke, s. 14

Bør NORAD avvikles?

Aage Hauken o. p., s. 18

Olav, Olsok og Europa

Dom Helder Camara, s. 20

Jeg tilhørte det blinde kollektivet

ST. OLAV

Latin-Amerika oktober 1992

Mye av stoffet i dette nummeret av St.Olav knytter an til Latin-Amerika. Grunnen er selvsagt at den 12. oktober er det 500 år siden Columbus landet på det han - helt frem til sin død - trodde virkelig var De vest-indiske øyer. Her er historiske tilbakeblikk, blikk inn i tingenes sørgelig tilstand for flesteparten av innbyggerne i denne del av verden, her er skarpe ord om korruperte systemer, fortsatt utplyndring og mennesker i slavekår. Og her er kirkelig erkjennelse av medskyld for elendigheten gjennom "gjerninger og forsømmelser", for å tale liturgisk. Samt viktige og vektige tegn på at kirken har fattet det gode forsett og slått inn på den botens og bedringens vei et skriftemål bør bør lede til. Alt sammen viktige ingredienser i forbindelse med et Columbus-jubileum.

Jubileum? Et det ikke nettopp det ordet man etterhvert har kjeppjaget ut av Columbusåret? For her er ingen grunn til jubel. Og jubel og jubileum er da langt på vei en og samme ting? Ikke nødvendigvis og umiddelbart. For jubileum har gammeltestamentlige røtter, og et jubelår var i jødisk tradisjon et høytidsår som ble feiret hvert 50. år, et år da man bl. a. satte slaver fri, etterga gjeld og lot ubrukt jord gå tilbake til de opprinnelige eierne. Kort sagt: gjorde opp for gammel urett og la grunnen for en rettferdigere fordeling av godene og feiret håpet og fremtiden. Nettopp det som trengs i Latin-Amerika. Det er bare

den haken ved det at det vil koste. Ikke bare for den rike overklasse i de tidligere spanske og portugisiske kolonier. Men også for oss. Solidaritet koster. Det gjør også egoismen - men da er det andre som betaler regningen.

I den lavmælte lille romanen "Obersten" forteller nobelprisvinneren Gabriel García Marquez om den gamle obersten som, midt i et samfunn gjennomsyret av maktmisbruk og korrupsjon, lever på minnene om en fordums revolusjon full av løfter som aldri ble oppfylt. "I 56 år - fra den siste borgerkrigen sluttet - hadde ikke obersten gjort annet enn å vente." I 15 år har han ventet på brevet om at han nå skal få den lovede pensjonen som skal gjøre slutt på gnagende og fornedrende fattigdom for ham og hans kone. Han tropper trofast opp hver fredag når den ukentlige postsendning kommer til byen. For brevet må jo komme, nok et år er gått, og nå det er allerede oktober. "Oktober var en av de få ting som kom".

Rettferdigheten, skriver den russiske dikteren Jevtusjenko et sted, er et tog som alltid er for sent ute. På tide med et ekte jubelår som kan få sving på hjulene så rettferdigheten kan rulle fremover i verden? I Latin-Amerika og annet steds? Vi har ikke råd - og slett ikke lov - til å vente lenger.

Det er alt oktober. Oktober 1992.

I 12 år hadde hun hele verden som arena

Etter å ha sittet i to perioder – 12 år – som medlem av St. Josephsøstrenes generalråd i Roma, har søster *Andrea Kampshoff* nå et sabbatsår. Hun bruker året til å studere teologi i Münster, Tyskland, hvor St. Josephsøstrene har en kommunitet. Søster Andrea vil fremover bruke tid på å finne ut hvilke verdier unge mennesker har, og hva de higer etter i livet.

I dette intervjuet lar søster Andrea oss få del i noen av de erfaringer hun har høstet i den tiden hun satt i St. Josephsøstrenes generalråd og hadde hele verden som arena for sitt arbeid.

De som velges til St. Josephsøstrenes generalråd i Roma, et råd som teller 5 medlemmer inklusive generalpriorinnen, kan bare sitte i 2 perioder – dvs. 12 år. Generalkapitlet holdes hvert 6. år, og det møter da representanter for de 2570 søstrene i alle verdensdeler (unntatt Australia). Det største antall søstre befinner seg i Brasil – 1200 fra nord til sør. Generalkapitlet velger generalrådet og utarbeider retningslinjer for den kommende 6-årsperioden. Det sier seg selv at for å bli valgt inn i et generalråd, kreves mer enn fromhet og selvutsettelse – der kreves også lederegenskaper. Vi spør søster Andrea hvor hun har hentet sin ledererfaring?

– I klosteret og på sykepleierskolen. Jeg var lærer for sykepleierne og leder av Vor Frues sykepleierskole i Oslo. Jeg ble valgt til provinsialpriorinne for alle St. Josephsøstrene i Norge. Da har man medansvar i provinsialkollegiet internasjonalt. Jeg ble hele tiden valgt på demokratisk vis, presiserer søster Andrea og tilføyer: – Vi valgte også generalrådet i Roma på demokratisk vis.

Hvordan griper man et så høyt

verv an?

– Gud har gitt hvert menneske dets talenter, som en gave. At jeg bruker mine evner, er et samarbeid mellom Gud og meg. Vi bruker våre evner til beste for alle, slik at vi kan være med på å lindre nød. For mitt vedkommende en praktisk sans og økonomisk innsikt.

– Da pater Jean Pierre Medaille grunnla St. Josephsøstrene i 1650 i Ignatius' ånd – i jesuittenes spiritualitet – var parolen da som nå: "Alt til Guds større ære." Våre siste generalkapitler har konsentrert seg om fattigdom og spiritualitet, som skal gå hånd i hånd, fortsetter søster Andrea. – Vi nedsatte en gruppe søstre som skulle se på sulten i verden. De utpekte søstrene tok tilleggsutdannelse ved universiteter og ble ressurspersoner for oss i generalrådet og for de provinser de tilhører. Vi ønsket å få kartlagt hvorfor det er sult i verden, og vi ønsket å tenke ut nye samfunnsstrukturer.

– For oss søstre er det viktig hver eneste dag å få has på egen egoisme, æres- og maktbrynde og selvopptatthet. På den måten får vi en indre frihet som gjør oss i stand til å

hjelpe andre. Vi blir fri fra noe for å bli fri for Gud.

– *Og nå er du blitt avløst av en dansk søster i generalrådet. Er det viktig at Norden er representert i og med kvinnes frie stilling i vår del av verden?*

– Den danske søster Emma Martensen har avløst meg. Det er godt at nye ledere kommer inn. Det skjer mange endringer i kirke og samfunn, og nye mennesker fra "grasrota" kan se nye områder som bør styrkes i vårt arbeid.

– Jeg tror nok det er viktig at vi er med fra Norden, i og med at vi har søstre i alle landene her unntatt Finland. Situasjonen for den katolske kirke i Norden er meget forskjellig fra hva den er i Sør-Europa, ikke bare når det gjelder arbeidet for kvinnene, men også fordi vi lever som minoriteter.

– Nå velges vi jo ikke inn fordi vi skal arbeide for kvinnes rettigheter, men det skader ikke å ha den nordiske bakgrunnen.

– *Som medlem av generalrådet reiste du mye. Kan du si litt om det?*

– Hvert år reiste jeg 6-8 måneder for å besøke de forskjellige provinser. Alle rådsmedlemmene måtte det. Resten av tiden kom vi sammen og forberedte vår møtevirksomhet. Det er ganske mange møter i Roma også.

– Vi i Vesten har lett for å vurdere alt ut fra våre normer, fortsetter søster Andrea. – Det merket jeg da jeg reiste rundt. Jeg måtte lære meg å spørre og være åpen. Jeg måtte akseptere at mange tenkte og handlet annerledes enn jeg selv.

– *Hva ser du som den største*

Om katolsk kirkeforståelse

Den universelle kirke er en "communio", et fellesskap, født av den ene kirke Kristus selv grunnla, og forenet gjennom troen, sakramentene og hierarkiet, heter det i et brev fra Troskongregasjonen til den katolske kirkes biskoper, offentliggjort i sommer.

Ifølge innledningen ønsker man "kort og klart å minne om noen av de fundamentale elementer som må anses for allerede avgjort" med henblikk på den fremtidige

akademiske debatt om kirken. I en kommentar til brevet sier Troskongregasjonens formann, kardinal Ratzinger, at noen teologer anser tanken om et hierarki som autoritativt, og at de derved står i fare for "å endre katolsk lære om kirken radikalt". De har overbetont "kirken som Guds folk" slik at "communio" er blitt oppfattet for horisontalt, noe som fører til et kirkesyn der den hierarkiske dimensjon liksom ikke passer inn. Brevet noterer bl.a. at en del teologer har lagt for stor vekt på lokalkir-

kenes "autonomi", men "kirken er ingen føderasjon av lokale kirker", kommenterer Ratzinger.

Utgående generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, Emilio Castro, sier at Ratzingers ord i forbindelse med "Communio-brevet" kjøler ned de økumeniske forsoningsbestrebelse, og at brevet presenterer "omvendelse ene og alene som en tilbakevenden til katolisismen".

CATHOLIC HERALD/THE TABLET

4

nøden i verden?

– Det er meget forskjellig i de forskjellige verdensdeler. Da vårt generalkapitel i 1980 – senere fornyet i 1986 – bestemte at vi skulle arbeide mot sulten i verden, gikk det ut på ikke bare å gi de sultende mat, men også utdannelse. Slik kunne vi ivareta menneskets verdighet og på lengre sikt arbeide for forandring av urettferdige samsfunnsstrukturer.

– *Hvorledes vurderer du situasjonen rundt omkring?*

– La meg da først si noe om Pakistan. I generallrådet var jeg ansvarlig for søsterregionen der – 15-16 søstre. De har det ikke lett. 95% av befolkningen i landet er muslimer. Koranen bestemmer lovgivningen. Myndighetene er redd for misjonering, og våre søstre blir betegnet som "misjonærer". Dermed er det vanskelig å få visum dit. For å kunne arbeide i Pakistan må søstrene underskrive på at de ikke skal misjonere, og at de ikke skal drive politisk virksomhet.

– Jeg opplevet selv at en pakistansk søster aldri sier nei til en autoritet. Det er uhøflig. Jeg måtte lære meg å tyde nyansene i de svarene de gav.

– I India, hvor vi også har søstre, så jeg flest sultende mennesker. Ikke så merkelig, med kontinentets nærmere 800 millioner mennesker.

– I Liberia i Afrika, hvor alt nå er meget kaotisk, har vi 10 søstre fra mange land. Situasjonen for dem har vært vanskelig – de har reist til og fra. Det siste jeg vet er at de er kommet tilbake dit.

– *Hva med Latin-Amerika?*

– Der har vi våre fleste søstre, og

de er i Brasil. I Brasil har våre søstre arbeidet i basismenigheter. De er også i vanlig tradisjonelt arbeid i skoler og sykehus, som sosialarbeidere. De arbeider også som jurister og kan dermed hjelpe forfulgte og andre som trenger hjelp overfor myndighetene.

– *Skjer det ikke mye stygt der?*

– Det er vel alment kjent at godsierne hyrer leiemordere. Det finnes kontorer hvor man kan få leiet mordere. Det er høy pris for å få myrdet en prest eller en søster. Morderne påtar seg å myrde bestemte personer for en god slump penger.

– Et annet problem er gatebarna. Våre søstre har forsøkt å hjelpe gatebarna i Sao Paulo – det er en enorm oppgave.

– Det ser ellers ut til at Brasil ikke makter å bli kvitt korrupsjonen. Det er bedre i enkelte andre latin-amerikanske land.

– *Er søstrene politisk engasjert i Brasil?*

– Ikke direkte. Men i Mate Grosso, som er en delstat hvor jord ble friggitt, deltok søstrene. En del familier, omkring 500, fikk ikke land da jorden ble delt ut. De forsøkte å tilrive seg noen jordlapper, men myndighetene fraktet dem bort – minst 100 kilometer unna. Det var som å sette dem på gaten. En tysk biskop i området tok affære og sørget for å omplassere dem til en jordeiendom som kirken eide. Han skaffet mat og penger fra Tyskland. 50 representanter for de 500 familiene reiste til hovedstaden og stilte seg opp foran regjeringsbygningen. De krevde jord. Etter noen dager kom søppelkjøerne og jaget dem bort.

Den tyske biskopen gav seg ikke, folkene gav seg ikke. Mens dette pågikk, hjalp St. Josephsøstrene de 500 familiene. Etter fire måneder fikk hver familie litt jord i eie. Hvis ikke biskopen og søstrene hadde hjulpet dem, ville de ha omkommet.

– Situasjonen var slik at da vi i generallrådet sa at vi skulle sende penger for at de fattige kunne få kjøpe sine jordteiger til odel og eie helt fra starten, ble vi frarådet av de stedlige søstrene. De visste at folk da bare ville selge jorden videre til oppkjøpere og reise bort til slektninger og bruke opp pengene. Søstrene kjøpte jorden og dyrket den og lærte folk jordbruk, før de parsellerte den ut til dem. Det krevde mye arbeid, og det var få familier som virkelig gjennomførte prosjektet. Men de familiene som fulgte søstrenes eksempel, sa etterpå at de følte at de nå var mennesker og ikke bare dyr. Med andre ord: De fattige i Brasil trenger både tid og opplæring.

– *Hva gjør den katolske middelklasse og overklasse for å hjelpe sine nødlidende medmennesker i Brasil? Ser de ikke sitt ansvar?*

– Noen, kanskje, sier søster Andre. Ikke på langt nær alle. Jeg sa til søstrene der at de måtte bevisstgjøre de rike.

– Inntil Det II. Vatikankonsil var kirken i Latin-Amerika en middelklassekirke. Nå er den en kirke for og med de fattige. Kirken skal ikke bare sørge for at de fattige får brød og jord, men at de får følelsen av menneskeverd. For oss er det viktig at St. Josephsøstrene er blant de fattige, slik at de får opparbeidet selv-

Snart vinker de farvel. . .

“Vårt møte med St.Josephsøstrene representerte en hyggelig, tankevekkende opplevelse: Dette er damer med både humør og glimt i øyet,” leser vi i Halden Arbeiderblad som har intervjuet “Haldens livsglade nonner”, som fremdeles bor i byen, men som flytter til Oslo, nærmer bestemt til Grefsen, innen våren. “Synd er det at nonnene er i ferd med å forsvinne fra byen. En

105 år gammel historie er i ferd med å viskes ut,” noterer intervjueren, Irene Pettersen, og minner om den betydning St.Josephs Hospital og søstrenes uselviske virke har hatt i byen.

Og hun har bl.a. følgende kommentar etter sitt glade møte med det tre pensjonistene, sr. Anne-Margarete, sr. Hildegard og sr. Vincentia, i deres hus i Mette Mengs gate der søstrene bor i første etasje, mens

noen eldre mennesker som tidligere arbeidet ved St. Joseph holder til i de andre etasjene: “Selv om St.Josephsøstrene gir avkall på mye, sett med våre øyne, har de en pensjonisttilværelse som sikkert mange kunne misunne dem. Vi tenker på de mange enslige eldre som sitter der i stor ensomhet. Mens nonnene, ja de er garantert å leve i et rikt fellesskap hele livet gjennom.”

5

respekt. Det betyr noe for dem at velutdannede søstre er blant dem i slumkvarterene og på landsbygden.

– Etterhvert begynner også studenter å reise ut til de fattige. De fattige oppdager da at de rike ikke bare er undertrykkere. Men det er ikke stor pågang av slike studenter, innrømmer søster Andrea. – Skulle det skje at studentene strømmet ut for å hjelpe, måtte vi ha søstre på universitetene og i de rike menighetene som kunne inspirere til slik innsats. Men nå velger de fleste søstrene å arbeide direkte med de fattige, også de med akademisk utdanning.

– Dessuten må man huske at det er stor prestemangel i Brasil, og mange søstre gjør alt som presten vanligvis gjør i en menighet unntatt å celebrere messen og høre skriftemål. Søstrene hører nok kanskje flere syndsbevisninger enn prestene, men de kan ikke gi den kirkelige absolusjon, bare den menneskelige trøst.

– La oss forflytte oss til Nord-Amerika – USA. Der har vel St.Josephsøstrene spilt en annen rolle, på barrikadene for kvinnesaken?

– I USA har vi flest søstre i Connecticut, Kentucky, Tennessee, Alabama og Maryland. De deltar ikke partipolitisk, men de er med i samfunnsdebatten, og de arbeider helt riktig for at kvinnesaken blir styrket. Det dreier seg ofte om meget velutdannede søstre. Flere har doktorgrad i teologi eller kirkerett. Noen prester er villige til å samarbeide med våre søstre, andre ikke, som overalt ellers. Iblant får våre søstre problemer, især når de

Sr.Andrea hadde de lederegenskaper som måtte til for å bli valgt til medlem av St.Josephsøstrenes generallråd i Roma, et råd bestående av 5 personer, inklusive generalpriorinnen. Foto: Baby Johannesen.

blir gamle. Mens de arbeidet ved menighetsskolene eller i bispedømmene, fikk de liten lønn, men ble holdt med bolig. Etterhvert som de når pensjonsalderen, får de beskjed om å forlate boligene. Det skaper et problem for St.Josephsøstrene i USA. Biskopene har ikke sørget for pensjonsforsikring for dem.

– Samarbeider de store søsterkongregasjonene i Roma?

– Vi hadde grupper som kom sammen hver måned, delvis etter hvilke språk vi snakket. Det har

fungert etter Det II.Vatikankonsil. Denne Unione Internazionale Superiori Generale tar opp forskjellige emner og utveksler erfaringer. Vi har også kontakt med mannlige kongregasjoner. Det kan være spørsmål om rekruttering, kommunisativ, forståelse av lydighetsløfte og slike ting. Kvinnens plass i kirken har vært oppe til drøftelse flere ganger.

– Har dere hatt kontakt med WUCWO – de lege kvinners verdensorganisasjon?

– Ikke jeg personlig, men søstrene i de forskjellige verdensdelene har det. Det ble liten tid for oss sentralt til det.

– Fra din utsiktspost i Roma fikk du vel inntrykk av en ganske mannsdominert kirke sentralt?

– Vi fikk følelsen av en meget menneskelig kirke, parerer søster Andrea. – Men det var ofte menn som bestemte. Det kunne vi ta opp med en kvinne som arbeider i Vatikanet. Pavens brev om kvinnene i kirken forandret ingenting. Han talte til kvinnene, men sa “kjære brødre”. Det ligger noe der, smiler søster Andrea. – Det er menn som hele tiden kommer med de autoritative påbud i kirken. Jeg beklager ikke at vi ikke kan bli prester, men etter som 50% av menneskene som utgjør det kirkelige fellesskap, er kvinner, skulle vi ha medbestemmelse på en helt annen måte enn vi har det i menigheter og bispedømmer.

– Er det en selvmotsigelse i dette at kvinner kan være lærere ved presteseminarer, men deres røst høres ikke ellers?

– Hos St.Josephsøstrene har vi

Ny nuntius til Norden

Pave Johannes Paul II har utnevnt Giovanni Ceirano, titulær erkebiskop av Tagase, til ny apostolisk nuntius for Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Pavestolens nye representant i Norden er 65 år og født i Italia. Han har vært tilknyttet det pavelige diplomati siden 1956 og har erfaring fra så forskjellige steder som Bolivia, Haiti, Østerrike, de nordiske land og deler av Afrika. Han har også vært

tilknyttet Vatikanets apostoliske delegasjon i Jerusalem og det apostoliske nuntiat i Tyskland. Han har nylig vært pavestolens faste representant ved Den internasjonale atomenergi-kommisjon samt FNs industriutviklingsorganisasjon.

Siden desember har erkebiskop Ceirano vært apostolisk pro-nuntius i Papua Ny Guinea og siden januar 1990 på Solomonøyene.

Justert skolekurs?

I forbindelse med fremleggelsen av den nye "Læreplan for grunnskolen og videregående opplæring", noterer Lars Roar Langslet i Aftenposten, under overskriften "Justert skolekurs?", bl.a. følgende: "Overfladisk lest er heftet en festtale om gode ting nesten ingen kan være uenig i. Men et nærstudium, i sammenheng med de dokumenter som heftet skal erstatte, avslø-

6

selvbestemmelse. Men enkelte ganger måtte vi ifølge reglementet henvende oss til Vatikanet for å få godkjent våre statutter, som vi endret i pakt med utviklingen. Vår konstitusjon ble totalrevidert etter Det II. Vatikankonsil – med prøvetid på 10 år. Da vi bestemte oss for å gjøre endringene permanente, puttet Vatikanet inn en del juridiske termer fra kirkeretten. Men innholdsmessig sto vi på vårt, og vi fikk det som vi ville, med endelig godkjenning i 1984.

– Når du nå har sett verden og kirken fra en sentral ståplass i 12 år, virker det smått det du kommer hjem til her, og er våre katolske problemer småtterier?

– Ja, det er lite her, innrømmer søster Andrea. – Men samtidig representerer den katolske kirke i Norge hele verden. Det er for eksempel hele 90 nasjonaliteter i St. Olav menighet. Da utgjør det en

liten katolsk verden. Men vi har problemer med integreringen av alle disse nasjonaliteter.

– St. Josephsøstrene drøftet dette med integrering under generalkapitlet i 1991. Vi må få en dypere forståelse av de forskjellige kulturene. Det er nødvendig for at evangeliseringen skal bli akseptert og forstått. For vietnameserne, for eksempel, er prosesjoner og statuer viktig, noe vi nordmenn ikke har helt sansen for. Det er derfor viktig at vi trenger dypere inn i de forskjellige kulturer.

– Har du forandret deg som søster og katolikk i disse årene?

– Jeg tror jeg er blitt meget rik på erfaringer. Jeg har lært mange forskjellige kulturer å kjenne. Men jeg har også lært at vi i Vesten ikke alltid gjør tingene på den rette måten. Andre kan gjøre det like godt. Jeg oppdaget verdier i andre kulturer som vi har mistet i Vesten. Gjestfrihet og omsorg, for eksempel. Jeg

har sett den fattigste dele sitt brød. De har alltid tid for den som kommer og omsorg for eldre.

– På den annen side har jeg jo oppdaget at vårt trykkesystem tar vare på våre materielle behov, slik at folk ikke behøver å gå sultne til sengs, og de får hjelp. Derimot er de åndelige behovene ikke dekket hos oss.

Derfor er jeg glad for at St. Josephsøstrene i Norge – nå etter at våre sykehus er overtatt av fylker og kommuner – har skapt et retreatsenter på Nesøya utenfor Oslo, som er åpent for alle, på økumenisk basis.

– Materialisme er ikke nok. Mange mennesker vil etterhvert føle behov for å utdype sitt Gudsforhold, og jeg er glad for at St. Josephsøstrene kan innby til en slik fordypning, sier søster Andrea Kampshoff til slutt.

Ragnhild Butenschøn 1912-1992

Billedhuggeren Ragnhild Butenschøn er gått bort, kort før hun ville ha fylt 80 år. Et langt liv i kunstens tjeneste er forbi, et liv i godhetens og vennlighetens tegn. I fjor på disse tider forberedte hun sin store retrospektive utstilling, men var også opptatt med å skape nytt; det yngste arbeidet på utstillingen bar årstallet 1991. I sitt 80. år var hun fremdeles underveis. Sin kunst så hun som "en slags merkestener langs veien". De ble etterhvert mange og betydelige, i materialer "som var hennes egen rake motsetning - sten og metall, hardt og kompakt stoff som gjør motstand", som Lars Roar Langslet skriver i sin nekrolog i Aftenposten. "Men hver gang stoffet føyet seg, hadde hun gitt verket noe av sin egen varhet og mykhet, i åndens seier over materien."

Ragnhild Butenschøn var selv sin skar-

peste kritiker. "Når jeg er ferdig med et arbeid, synes jeg ikke det er særlig storartet likevel, i hvert fall ikke i forhold til den opprinnelige idé," sa hun i et intervju i St. Olav i forbindelse med arbeidet med Olav-staturen til St. Olav Domkirke i Oslo; denne spede, men ranke unggutten under den tunge kongekrone, et hovedverk i hennes produksjon. Og hun tilføyde: "Men det er vel egentlig både riktig og meningsfylt at jeg føler slik. Som kristne er vi jo bare underveis. . . Det var en avgjørende opplevelse for meg da jeg ble klar over at det fullkomne ikke finnes i verden, bare i Gud."

Nå er hun ved veis ende, som kunstner og kristen. Men varmen og rikdommen i hennes sinn lyser fortsatt i de mange merkestener. UKJ

rer at tyngdepunkter er blitt forskjøvet, nye nyanser kommet til. Slike "signaler" ovenfra brer seg som ringer i vann. Kanskje kan de innvarsle bedre tider for vårt vanskjøttede skoleverk.

De mest merkbare nye signaler er større vekt på basiskunnskap, kulturell innsikt og solid arbeidsinnsats. Det gamle dannelsesbegrepet er ennå ikke gjeninnført. Men det er nære på."

Slovakias biskoper tilfreds

De slovakiske biskoper har i en felles uttalelse hilst Slovakias uavhengighetserklæring velkommen. Samtidig understreker de at landet må garantere "et liv i frihet og rettferd" både for det slovakiske folk og alle andre nasjoner i landet. Ifølge biskopene holder Den slovakiske republikks suverenitet muligheten åpen for et "samliv" med broderfolket tsjekkerne, som vil være til det gode for alle parter. KIPA

93-årige kardinal Tomasek død

Den tidligere erkebiskopen av Praha, kardinal Frantisek Tomasek, er død, 93 år gammel. Han var et symbol på katolsk motstand mot kommunistregimet i Tsjekkoslovakia. Han ble presteviet i 1922; da han i 1949 ble bispeviet uten statens tillatelse, ble han arrestert og fengslet i tre år, men fikk overraskende lov til å delta i Det 2. Vatikankonsil. Etter 'fløyelsrevolusjonen' fikk den aldrende kardinalen endelig lov av paven til å trekke seg fra sin post.

KIPA

Tankevekkende fra fransiskanerne: 500 år Latin-Amerika

7

"Kristningen av Mellom- og Sør-Amerika var langt på vei 'mindrebrødrenes' verk; mange av våre brødre ga et overbevisende eksempel på uselvisk tjeneste. Men det er ikke hele sannheten: Fransiskanere var også bærere av den *conquistador*-mentalitet som preget erobringen og nybyggingen av landet, og som påførte de innfødte uhyrlige lidelser." Heter det i en erklæring fra Den vitenskapelige kommisjon ved Fransiskanernes Misjonssentral i Bonn.

Teksten er en tankevekkende utfordring til flere enn fransiskanerne!

Latin-Amerikas 500-årige historie har mange forbindelseslinjer til fransiskanerordenen: Det var med fransiskanerne Columbus først diskuterte sine planer om en oppdagelsesreise til India, og det var fransiskanermunker som skaffet ham foretrede for dronning Isabella som så i sin tur utvirket den kongelige tillatelse og velsignelse til ferden.

Det var også fransiskanermisjonærer som fulgte med de spanske og portugisiske *conquistadores* til Amerika. Alt dette gjør at fransiskanerne føler at de har et særlig ansvar i forhold til den historiske dagen 12. oktober 1992 - 500-årsdagen for Columbus' ankomst til øya Quahani i Karibien.

Idealet: de urkirkelige fellesskap

Året 1500 markerer den egentlige begynnelse på fransiskanernes misjon i Latin-Amerika: Det var da spanske fransiskanere landet på Hispaniola, det nåværende Haiti. Oppbyggingen av misjonsvirksomheten skjedde i et tempo som kan få en til å snappe etter været. I 1524 kom de første 12 fransiskanere til Ny-Spania og la grunnen for en blomstrende virksomhet som førte misjonærene helt til California i

nord og til Ildlandet i sør.

Karakteristisk for deres arbeid på 1500-tallet var tanken om å bygge opp idealsamfunn etter urkirkelig lest i den nye verden, i klar kontrast til slik kirken var organisert og 'synlig' i den gamle verden. Kristningen av Mellom- og Sør-Amerika var langt på vei 'mindrebrødrenes' verk. Mange av våre brødre ga et overbevisende eksempel på uselvisk tjeneste, mange ga også sitt liv.

Det fantes et anseelig antall 'profeter' blant dem, mennesker som ene og alene følte seg forpliktet på evangeliets frigjørende budskap, og som uten frykt gikk i bresjen for indianernes rettigheter, og som offentlig avslørte det grusomme kolonisystemet og utbyttingen av indianerne, folk som Jeronimo de Mendieta, Bernardino de Sahagún, Toribio de Bonavente og andre. Prisen de betalte for sin innsats, var ærekrenkelse, forfølgelse og disiplinære forføyer, til og med martyrdøden.

Skyggesiden: åndelig erobring

Men dette er ikke hele sannheten. Fransiskanerne var også bærere av den *conquistador*-mentalitet som preget erobringen og nybyggingen

av landet, og som påførte de innfødte uhyrlige lidelser. På bakgrunn av denne medvirkning taler vi med rette om en 'åndelig erobring' - *conquista espiritual* - som på forskjellig vis fulgte med den militære erobring.

Følgene var skremmende: Krig, slaveri og sykdommer utryddet eller desimerte tallrike indianerfolk. Og fremdeles hører etterkommerne til de store indianske kulturfolk til de marginaliserte i samfunnet, uten sikkerhet for sin rett til en egen identitet, til gård og grunn, til kulturell og politisk autonomi. De er undertrykket og fordrevet fra sine landområder på det som skulle være deres eget kontinent; de er ofre for nasjonale og internasjonale profittinteresser.

Slavenes tragedie

Ikke mindre gruopvekkende er historien om de afrikanere som ble fanget og sendt som slaver til den nye verden. I alt ble ca. 9,5 millioner slaver fraktet til Amerika. Den menneskelige tragedie bak disse tallene lar seg ikke måle: De ble behandlet som mennesker uten enhver rettighet, de ble frarøvet sitt menneskeverd, og klasseforskjellen fulgte dem også som døpte kristne helt frem til nattverdsbordet.

I dag hører deres etterkommere, til tross for formell likestilling, til de fattigste blant de fattige i Latin-Amerika og til de eiendomsløse innbyggerne i storbyenes elendigste områder. Det er med smerte vi bekjenner at også vi fransiskanere - som alle ordensfolk og andre kirkelige innretninger - holdt slaver og bidrog heller lite til deres frigjø-

Et handikappet samfunn

"Et samfunn uten handikappede er et handikappet samfunn," sa Jean Vanier i et intervju nylig. Vanier er grunnleggeren av Arche-felleskapene, bofelleskap hvor funksjonshemmede og ikke-funksjonshemmede mennesker kan vokse sammen menneskelig og åndelig. Vanier mener at fosterdiagnostikken og abortlovgivningen langt på vei er et forsøk på å fjerne de svake fordi de koster for mye og foruroliger

oss. "Guds folk består av gamle og unge, døende og de som er på vei til å bli født, svake og sterke, menn og kvinner. Hvis man fjerner et medlem, får man et samfunn uten arm eller ben eller fot, kort sagt: et handikappet samfunn," sier Vanier.

En Arche-ungdomsleir i sommer nær Strasbourg hadde samlet 1.700 unge, med og uten funksjonshemming, fra 21 land, deriblant 350 unge fra tidligere østblokk-land. KIPA

En snau milliard katolikker

Ifølge de ferskeste opplysninger fra Vatikanet teller den katolske kirke 928,5 millioner medlemmer; det er 17,5% av verdens befolkning som er på 5,25 milliarder. Fra 1978-90 er tallet steget med 79 mill., men befolkningsøkningen gjør andelen katolikker relativt konstant (-0,15%).

49,6 % av katolikkene bor i Amerika

8

ring. De fikk ikke engang lov å tre inn i vår orden.

Et valg for de fattige

Ved Den latinamerikanske bispekonferanses møter i Medellín (1968) og Puebla (1979) bekjente kirken offentlig sin skyld overfor de indianske og afro-amerikanske folk og gikk inn for å sette innsats for de fattige øverst på listen, det som er

blitt hetende "opsjonen eller valget for de fattige"

Det betyr at kirken ser seg som talsmann for dem som ingen stemme har, og som ikke selv kan befri seg fra sin avmakt; den skal være en ubestikkelig profet som setter navn på uretten og forkynder hvordan Guds rike, bygget på rettferd, fred og kjærlighet, skal virkeliggjøres; den ser seg som et fellesskap

som samler folket og fører det ut av elendighetens og undertrykkelsens fangenskap. På denne måten er kirken i mange deler av Latin-Amerika blitt en bærer av håp for dem som er mest forfordelt.

Vi er glade og takknemlig for å kunne fastslå at denne nyorienteringen i Latin-Amerikas kirke virkeliggjør den hellige Frans' drøm om de fattiges kirke. Samtidig inne-

Adolfo Perez Esquivel, tidligere FN-generalsekretær og Nobelprisvinner, siden 1974 leder av den latinamerikanske fredsbevegelsen Fred og rettferd, har malt dette bildet som viser Latin-Amerikas historie fra Columbus gikk i land i 1492, den grusomme erobringen, dagens regimer som undertrykker medborgere frem til folkets befrielse der Kristus vandrer sammen med de jordløse landarbeiderne og martyrene; man kan gjenkjenne flere av diktaturenes ofre, bl.a. erkebiskop Oscar Romero. Foto: KNA-Bild.

(nærmere bestemt 461 mill., hvorav 361 mill. i Latin-Amerika), 285 mill. bor i Europa, 89 mill. i Afrika og 86 mill. i Asia.

I samme tidsrom er antall biskoper steget fra 3.650 til 4.210, mens tallet på prest-ter er sunket fra 418.522 til 403.173. Prestedekningen er meget ujevn: I Europa er det én prest pr. 1.270 katolikker, i Afrika én pr. 4.358 og i Latin-Amerika én pr. 7.927 katolikker.

Antallet permanente diakoner er steget kraftig i det samme tidsrommet: fra 5.500 til 17.500. Tallet på ordensbrødre er falt fra 75.000 til 63.000, de tilsvarende tall for ordenssøstre er 984.000 og 882.000. Tallet på prestestudenter er vokst fra 62.000 i 1978 til over 96.000 i 1990. KIPA

Kirken og indianerkulturen i Guatemala

For første gang på 500 år anerkjennes indianernes tanker og idéer åpenlyst i et offisielt kirkedokument, sier biskop Gerardo Flores, president i Den guatemalanske bispekonferanse. For første gang skal den katolske kirke i Guatemala holde messe på indianernes språk og adoptere indianernes kultur inn i sitt arbeid. ARBEIDERBLADET

bærer dette en stor utfordring for oss: Her kreves bot og omvendelse.

Ingen grunn til jubel

På hvilken side står vi? Det er kjer-nespørsmålet vi må trekke ut av Latin-Amerikas 500-årige historie. Men først må vi fransiskanere bekjenne at erobrings- og misjons-prosjektet på det amerikanske kontinent ikke ble utført i den ånd Frans hadde lagt sine brødre på sin-ne. Han bønnfalt dem om å "vandre i åndens spor" blant de vantro eller ikketroende; de skulle ikke, som korsfarerne, dra ut mot sarasenerne, men i stedet leve blant dem - "og være ethvert menneskelig vesen underdanig for Guds skyld" og bekjenne seg som kristne. Ero-bringen av Amerika skjedde i con-quistadorenes ånd, i klar motset-ning til den fransiskanske misjons-oppfattelse.

Derfor er det desto viktigere at vi fransiskanere tar parti for ofrene for denne grufulle kolonisering. Det innebærer følgende: Vi motsetter oss enhver 'jubel' i anledning 500-årsmarkeringen og ønsker å med-virke til å åpne koloniherrernes øyne for ofrene som lider - og som intet har å feire. Ingen grunn for india-nerne til å feire at 60 millioner av landets urinnvånere ble folkemor-dets ofre. Og slavenes etterkom-merer har heller ingen grunn til å stille til fest: Deres historie utgjør en vesentlig del av en 500-årig lidelseshistorie. Det er i det hele liten og ingen grunn til å feire for flertallet av dagens innbyggere i Latin-Amerika som lever i ussel fattigdom og elendighet.

Evangeliets kraft

Det er et av Latin-Amerikas undere at man - all grusomhet til tross - likevel tok imot evangeliet, og at det er vokst frem lokalkirker som i Medellín og Puebla klart stilte seg på de fattiges side, og som i dag er et håpets tegn, ikke bare for disse menneskene, men for hele den ver-densomspennende kirke.

Om man skulle feire noe, måtte det være at det i løpet av disse 500 år er blitt dannet et Gudsfolk som har bevart sin identitet, om enn under smerte, og som i dag lar sin stemme høre stadig sterkere.

Ansporer og og forplikter

Besinnelse og 'godtgjørelse' i for-bindelse med 500-års fransiskansk nærvær i Latin-Amerika innebærer at vi vedstår oss at også den fransis-kanske misjon ikke gikk fri for uhellige allianser med de rike og mektige. Det innebærer at vi tar inn over oss smerten over at vi ikke maktet å forhindre mordet på de mange millioner indianere. Og det innebærer at vi må be etterkommer-ne etter dem som engang var våre slaver om tilgivelse - de skulle vært våre søstre og brødre, hadde vi bare fulgt vår ordensgrunnleggers ek-sempel.

'Å gjøre godt igjen, innebærer at vi i fremtiden uten forbehold stiller oss på de fattiges side og bekjenner oss til en ny kulturell væremåte i kirken slik at folket kan bevare sin identitet og bli selve kjernen i en ny-evangelisering av hele kontinen-tet. Og det betyr også at vi fransis-kanere føler oss nær knyttet til de av våre brødre som er kommet i vanskeligheter nettopp på grunn av

sin innsats for de fattige og en kirke som er "de fattiges kirke".

For oss fransiskanere må det være en spore til:

- å lære å se historien i nytt lys og ut fra ofrenes ståsted og mot-stand:

- å la oss evangelisere, det vil si at vi lærer å høre Guds ord på ny ut fra de fattiges og undertryktes stå-sted, slik at vi kan oppdage de fatti-ges levende Gud - slik Frans ble omvendt gjennom møtet med den spedalske:

- at vi går i bresjen for rettferd, fred og skaperverkets bevaring. Bare da vil de fattige få en mennes-keverdige fremtid.

(Fra "KM, Die katholischen Mis-sionen" 1-92)

Den arbeidsløse - bare et statistisk fenomen?

"Hvem av våre poeter og romanforfattere lar seg utfordre av samtidens arbeidsløse ofre?" spør professor Arnljot Strømme Svendsen i *Dagbladet*. "Når fant man sist et dikt i avisen om dem som står og venter på arbeidskontoret og slår dagen i hjel sammen med sin selvaktelse? Intet heroisk festes ved de ledige hender. En ransmann, en ildspåsetter, en smugler eller en børss-

vindler appellerer mer til media, kunstnere, forskere og moralister. . .

Vår tids arbeidsløshet, som i absolutte tall stiller 1930-årenes ledighet i skyggen, er merkelig nok ikke tema hver dag i presse, Storting, kirkepreken, teater, . . . skjønt det burde lyse i ildskrift over alle og plage samvittigheten. En arbeidsløs er på sett og vis en ikke-eksistens, en spedalsk som alle unngår, ingen snakker om eller bryr seg om - annet enn som statistisk fenomen."

Ordet og sangen vender tilbake
"Kanskje vi også burde 'danse for Herrens åsyn. . . til toner fra lyrer og harper, trommer, bjeller og cymbaler' (2. Sam 6,5) og syng halleluja som våre afrikanske venner lærer oss det," sier Øyvind Dahl, førsteamanuensis ved Misjonshøgskolen.

Han minner om at misjon ikke bare er å gi, men også å få: "Ordet og sangen vender nå tilbake til oss, i ny klesdrakt. Vi

Det var og det var ikke, som det heter i arabiske eventyr, en kongesønn i Norden som ad uransakelige veier ble tiggermunk i fransiskanerordenen. Denne kongesønnen er *broder Jacob* (ca. 1484–1566), en ukjent bror av danskekongen Christian II, som ble fortiet fordi Christian ville ha enerett til tronen.

Den danske forfatteren Henrik Stangerup går inn i historien litt senere, idet reformasjonen når Danmark. Romanen åpner med at kirkemaleriene kalkes hvite, mens fransiskanerne og andre ordener drives ut av landet. Blant dem er også kongesønnen, som nå bare er den anonyme broder Jacob. Ifølge kildene drar han først til Mecklenburg, der han fungerer som provinsialminister for fransiskanerne i Dacia. Siden bærer det til Spania. Som åndelig ballast har broder Jacob med seg Bonaventura og humanisten Erasmus Roterodamus' tankegods. Inspirert av Thomas Mores "Utopia" lengter han til en ny og bedre verden. Men denne verdenen finner han ikke i det konfliktfylte Europa. Sammen med ni andre fransiskanere drar han til Ny-Spania for å drive misjonsvirksomhet blant indianerne. Kanskje kan Ny-Spania bli det gjenfunne paradiset, som en slags buffer mot forfallet på det gamle kontinentet?

Broder Jacob blir møtt med tillit og respekt blant indianerne. Han verdsetter kulturen deres og lærer seg språket. Han ønsker at indianerne skal få kristendommen presentert på sine egne premisser. Men heller ikke her finner han sitt Utopia. Han blir innhentet av konflikten i den gamle verden av den store

skurken dom Vasco, som ikke liker broderens utradisjonelle misjonsvirksomhet.

Summarisk

Henrik Stangerup har med denne romanen spent opp et storslagent lerret for sitt prosjekt – som er å skrive romanen om det religiøse mennesket. Alt ligger til rette for en drivende god og spennende leseropplevelse, og likevel fungerer det ikke helt. Reformasjon, borgerkrig, politiske intriger, religiøse konflikter i Sør-Europa, den katolske kirkes virksomhet i Mexico – og midt oppi dette, broder Jacob. Han er den ene personen som hele romanen hviler på, forfatterens arbeid med denne skikkelsen avgjør i grunnen hvor vellykket resultatet kan bli. Og her, i balansegangen mellom fakta og fiction, oppstår problemene. De summariske bildene av kompliserte konflikter og strømninger i Europa på 1500-tallet er i ferd med å sprengte romanformen. Sjelden kommer vi ut over de leksikalske opplysningene, og med bokens knapt tre hundre sider må dette bli i meste laget.

Her er det skurker av alle konfesjoner og nasjonaliteter. Det dynges på med konger og teologer, keisere og conquistadorer, aztekiske guder og stedsnavn, og ve den leser som

ikke kjenner forholdet mellom Luther og Erasmus Roterodamus og Thomas More, samt deres respektive syn på den trellbundne vilje. Umberto Eco's "Rosens navn" blir rene kiosklitteraturen i sammenligning. Men der Eco og Claudio Magris, en annen forfatter med sans for de store formater, har dramaturgi, er Stangerup fragmentarisk. Der Eco har stigninger og høydepunkter, er Stangerup jevn som en dansk hede. De voldsomste slakterier fortelles i samme tonefall som når broder Jacob besøker Santiago de Compostela, pilegrimsbyen som er grunnlagt ved graven til broder Jacobs hellige navnebror. Tragedier og religiøs inderlighet refereres på fire hundre års avstand, og det merkes.

Stillestående

Henrik Stangerup er ikke den forfatteren som ønsker å avkle sine personer til skinnet. Heldigvis. Men denne gangen er hovedpersonen tidvis i ferd med å bli borte i mylderet av saksopplysninger og halvkvadede viser. Til tross for all dramatikken, er det noe stillestående ved romanen, det som skal drive handlingen framover, er broder Jacob og hans visjoner om Utopia, men det fungerer ikke alltid like godt. Kanskje kommer det av at forfatteren holder seg så strengt til de sparsomme fakta at han ikke tar tilstrekkelig i bruk sin dikteriske frihet. Derfor blir broder Jacob uforløst som romanfigur.

Best er Stangerup når han tar seg tid til å gi menneskene litt *sjel* og i tillegg skaper gode situasjoner; for eksempel når broder Jacob får indi-

opplever at vi får del i en ny rikdom når kristne fra andre kulturer lærer oss å danse opp midtgangen," sier Dahl. Som imidlertid tilføyer at "vi neppe kan kopiere deres form mellom fjellene her nord, men vi kan virkelig trenge en fornyelse av flere av våre uttrykksformer i den litt gamle og tilstivnede norske kirke".

FÆDRELANDSVENNER

Misjonen - en motkultur?

Selv om misjonen har tilpasset seg alminnelige krav til markedsføring, er den fortsatt en motkultur i det norske samfunn, sier professor Berge Furre: "Misjonen går fremdeles på tvers av den materialistiske og kommersielle kulturen som gjennomsyrrer vår kultur. Den fremmer idealer om nøysomhet og solidaritet på tvers av folk og landegrenser, og har fortsatt en viktig rolle å spille i vårt samfunn."

MISJONSTIDENDE

OL - et ritual?

"De olympiske leker er i dag det eneste virkelig internasjonale ritual," sier Inge Eidsvåg, rektor ved Nansen-skolen. "OL uttrykker gjennom sitt motto 'citius, altius, fortius' (hurtigere, høyere, sterkere) modernitetens grunnleggende verdier, det storslåtte og grensesprengende. Slik er De olympiske leker blitt et verdslig ritual som fanger en hel verden. Spørsmålet er hvilken mening de gir tilværelsen," bemerker rektoren fra OL-byen. VÅRT LAND

- Henrik Stangerup med ny roman

11

anerne til å skjønne kristendommen gjennom Frans av Assisis tankeverden om broder Sol og broder Ild. Slike og lignende passasjer sier oss noe om broder Jacobs virkelighet, og det er først og fremst hans historie forfatteren ønsker å fortelle.

"Broder Jacob" er tredje bok i Henrik Stangerups historiske romantrilogi, som kan leses uav-

hengig av hverandre. Den første romanen, "Veien til Lagoa Santa" satte søkelys på etikken. Nummer to, "Det er vanskelig å dø i Dieppe", var viet estetikken, og årets roman har altså det religiøse som tema. Til sammen skulle dette belyse Søren Kierkegaards livsstadier. Stangerup ville egentlig avsluttet trilogien nettopp med en roman om

Søren Kierkegaard, men den historien har Kierkegaard skrevet selv, fant han ut.

Broder Jacob er ikke noe dårlig alternativ. Religiøs er han, men det skurrer litt når romanen må tolkes slik at broderens mål i livet var å flykte inn i Utopia, "Ingen steder". Bokens store helter, ved siden av hovedpersonen, er Frans av Assisi og Thomas More. I forbiarten nevnes riktig nok Kristus også. Men kristne på denne tiden vandret tydeligvis ikke gjennom verden med Fadervår og rosenkrans, men med "Dårskapens Lovtale" og "Utopia"...

Broder Jacob valgte i sin tid korset framfor kronen, men disse og lignende store vendepunkter i hovedpersonens liv, får leseren ikke ta del i. Det faktum at broder Jacob er kongesønn, blir ikke gjort til noe stort poeng i romanen. Dermed fratrar Stangerup seg selv muligheten til å skape et drama av Kierkegaardsk format.

Henrik Stangerup:
BRODER JACOB
Oversatt av Knut Johansen
Aventura

Kongesønnen og munken "Jacob den danske", malt av en ukjent kunstner til Fransiskanerklosteret i Graz, Østerrike; henger nå i Det apostoliske Nuntiatur for Skandinavia i Vedbæk ved København.

Haiti: forfølgelse og overgrep

Medlemmer av det katolske presteskap, særlig de som er aktive i folkelige organisasjoner, er blitt rammet av forfølgelse siden kuppet i september 1991. Minst 16 prester og nonner er blitt arrestert, mens adskillig flere er blitt utsatt for trusler og trakassering fra sikkerhetsstyrkene. Prester på Haiti har ledet an i avsløringen av menneskerettsbrudd gjennom årenes løp. En rekke prester fortalte til en Amnesty-

delegasjon at de ble strengt overvåket, og at kirkemøter var blitt forbudt av myndighetene. Andre opplyste at de har mottatt drapstrusler.

Situasjonen for menneskerettighetene på Haiti kan nå sammenlignes med tilstanden under diktatoren Duvaliers vanstyre. I en fersk rapport dokumenterer Amnesty utenrettslige henrettelser, tortur og vilkårlige arrestasjoner. I fengslene blir de arresterte ofte alvorlig slått hver dag; eneste

mulighet til å slippe mishandlingen er å bestikke sikkerhetsstyrkene. Sivile må betale for å hindre at de blir arrestert. Sikkerhetsstyrkene vet at de ikke blir stilt til ansvar for overgrepene og utpressingen. Befolkningen på Haiti lever i en atmosfære av frykt. De som flykter, finner at flere land, bl.a. USA, Sveits og Frankrike, har begrenset haitiernes anledning til å søke om asyl.

AMNESTY-NYTT

Clare Dixon: "La Hispaniola" 500 år etter

I to år styrte Columbus og hans bror Bartolomeo på øya La Hispaniola, i dag Haiti og Den Dominikanske Republikk; i løpet av den korte tiden ble rundt en halv million mennesker - halvparten av den indianske befolkning - enten drept eller de tok sitt eget liv eller bukket under for sykdom. Hvordan er forholdene på øya i dag?

Haiti: forhastet feiring

I februar i fjor heiste man flagget over hele Port-Au-Prince, denne rønnen av en hovedstad i det fattigste land på den vestlige halvkule - man malte gatene i blått og rødt av bare glede. Ikke som et forspill til 500-årsmarkeringen av Columbus' bedrifter, men som et spontant gledesutbrudd fordi Haiti - for første gang på 500 år - hadde valgt sin første president på demokratisk vis. Den nye regjeringens program var klart: Man ville rydde opp etter 500 år med korrupsjon, utnyttelse og frykt, og gjøre valgkampens slagord om "rettferdighet, ærlighet og deltagelse" til virkelighet.

I et land med én lege pr 30.000 innbyggere, én lærer pr. 500 barn, men én soldat pr. 200 mennesker var en slik målsetting ingen lett oppgave. Det beskjedne økonomiske mål - å erstatte bunnløs elendighet med anstendig fattigdom - var altfor truende for de tradisjonelle maktavere og de privilegerte.

Etter bare åtte måneder var flaggene blitt bare filler, og frykten - i Tonton Macoutes skikkelser - patruljerte igjen i gatene. Da de militære tok makten, ble den valgte presidenten, den tidligere presten Jean-Bertrand Aristide - fratatt retten til å virke som prest på grunn av

sin politiske aktivitet - reddet av den franske ambassadør i siste øyeblikk fra å bli myrdet, og Haitis korte demokratiske eksperiment lagt i ruiner.

Selv om USA, som i årtier hadde furnert det korrupte dynastiet "Papa Doc" og "Baby Doc" med nødvendig kapital, uttrykte bekymring over demokratiets brå slutt, var det åpenbar mangel på enhver form for handling som kunne sette kraft bak ordene.

Siden da har den amerikanske marine sendt tusenvis av båtflyktninger tilbake til Haiti, under klar protest fra FNs høykommisær for flyktninger; også fra USAs katolske biskoper. Amerikanske tjenestemenn står på at haitierne ikke flyktet på grunn av forfølgelse, men på grunn av fattigdom - følgelig er de økonomiske 'migranter', ikke politiske flyktninger.

Ingen vil benekte at fattigdom finnes i et land der gjennomsnittsinntekten ligger på rundt 600 norske kroner; men det hører også med til bildet at mer enn 2.000 forkjempere for demokratiet er blitt drept siden kuppet i september i fjor.

Mens Venezuela og Organisasjonen av Amerikanske Stater prøver å tråkle sammen en politisk avtale med Haitis illegale regjering, sitter

den lovlig valgte presidenten Aristide i eksil i Venezuela og venter.

Øg på Haiti sitter folket - 500 år etter Columbus' ankomst til deres strender - og ser sin drøm om demokrati svinne alt mens frykten, fattigdommen og sulten øker.

Dominikansk arv?

Det var dominikanermunker i conquistadorenes følge som lot sin ordensgrunnleggers navn gå i arv til hovedstaden i det som i dag er Den Dominikanske Republikk. Den er kjent som "den første og mest typiske latinamerikanske stat", og er et slags mikrokosmos med alle de problemer som utgjør en del av arven fra kolonitiden. I årtier har politiske, sosiale og økonomiske problemer vært de fremtredende trekk ved landets liv; det har ikke unngått noe av den 'typiske' vanskelige som har hjemmøkt Latin-Amerika.

Et tyrannisk diktatur frem til tidlig på 1960-tallet ble etterfulgt av en kort periode med demokrati. Et militærkupp førte så til borgerkrig som raskt ble etterfulgt av invasjon ved USAs marinestyrker. Siden da har det politiske system seget inn i lammelse.

Økonomien, som bygger på sukker og de facto slavearbeid utført av luftfartige haitiere, vakler på sammenbruddets rand, alt mens Joaquin Balaguer, 85-årig veteran i presidentklassen, kontrollerer 53 prosent av nasjonalbudsjettet og uten blussel bruker store deler av det til å kjøpe seg politisk støtte.

I oktober i år skal det som muligens er presidentens mest vanvittige tiltak bokstavelig talt offentlig

Et skrik rettet til paven

Fem tusen katolske haitiere har undertegnet et åpent brev til pave Johannes Paul II der de ber ham om hjelp til å få anerkjent sin rett til frihet. "Vi har henvendt oss til våre biskoper i håp om at de ville høre vår bønn, men ingen vil høre på oss. Hvor er paven midt oppe i alt dette?" spør brevet, som er datert 19. juni, dagen da landets provisoriske regjering, parlamentet og hæren inngikk avtalen som ledet til utnev-

nelsen av René Bazin til statsminister.

I brevet heter det bl.a. at "vi har bevis for at hyrdene i Haitis kirke, godt hjulpet av religiøse ledere høyt oppe i systemet, arbeidet i kulissene for å få etablert den nye undertrykkende regjeringen." Videre ytres sterke anklager mot den pavelige nuntius på Haiti, som man mener har gjort lite og intet for å få den lovlig valgte presidenten Aristide tilbake, snarere tvert imot. Det beklages sterkt at radiostasjonen

"Radio Soleil", som tidligere var kjent som pådriver for sannhet og frihet, nå er blitt "talerør for den offisielle desinformasjon". Og det understrekes at ingen løsning på Haitis problemer er i sikte før Aristide er tilbake som president. Brevet krever at paven skal anklage USA for behandlingen av haitiske flyktninger, og at den pavelige nuntius skiftes ut.

THE TABLET

avsløres: Den 12. oktober skal bryteren slås på i *Faro a Colon*, Columbus' fyrtårn, bygget for å markere 500-årsminnet om Europas første glimt av "den nye verden". Opprinnelig var det meningen at paven skulle skru på bryteren, men han har etterhvert klokkelig takket nei til oppdraget.

Byggingen av det enorme fyrtårnet - et 800 fot langt og 150 fot høyt kors av forsterket betong - er blitt forfulgt av stadige kontroverser. Det skal ha kostet rundt 250 millioner dollar å bygge det - en sum som tilsvarer en tredjedel av landets nasjonalbudsjett. I tillegg er slumområder blitt rasert og 2.000 fattige familier kastet på gaten i forbindelse med ansiktsløftningen for å forskjønne og restaurere det kolo-

niale Santo Domingo.

Den Dominikanske Republikk var relativt sent ute med å slenge seg på turismekarusellen, men i dag er nordkysten av landet blitt det mest populære ferieområdet i det karibiske hav med rundt 1.5 millioner turister i året. Suksessen i turistindustrien skyldes de lave lønningene som presses nedover av luftfattige haitiere på desperat jakt etter arbeid. De massive investeringene i turismen har gått hånd i hånd med vanstell og sammenbrudd i landets infrastruktur med den følge at kriminalitet og sosial uro flourer.

I et forsøk på å kjøpe seg folkets støtte på hjemmebane påbød presidenten i fjor tvangshjemsendelse av titusener av "illegale" haitiere - ifølge presidenten skyldtes arbeids-

løsheten og andre økonomiske onder på dominikansk grunn nettopp disse "illegale innvandrere". Disse utvisningene skulle også tjene til å innsnigge seg hos USA siden de førte til økt press på president Aristides allerede nokså ubemidlede administrasjon og muligens fremskyndte hans fall. Etter militærkuppet i Port-au-Prince utviser man nemlig ikke lenger haitiere fra Den Dominikanske Republikk.

Til tross for at de ligger i sentrum av Columbusfestlighetene, føler folk flest i Den Dominikanske Republikk at de har lite å feire. 500 år etter at øya ble "oppdaget" har de ennå ikke oppnådd selvstendighet eller funnet plass for sine røtter og sin kultur.

(Fra "Catholic Herald")

Troskongregasjonen 450 år

For 450 år siden opprettet pave Paul III den mest fryktede og - inntil Det 2. Vatikankonsil - den øverste kongregasjon i Vatikanet: "Kongregasjonen for den romerske og universelle inkvisisjon." Dens oppgave var i reformasjonens kjølvann å holde den katolske lære ren, forsvare kirken mot kjetterier, undersøke trosovertredelser og - om påkrevet - utdele straff. I de første årtier utførte den sitt arbeid så rigorøst at tridentinerkonsilsteologen, kardinal Seripando, skrev at ingen steder ble det avsagt "mer skrekk- og fryktinngyden- de dommer" enn ved inkvisisjonsdomstolene.

I 1908 forandret pave Pius X navnet til "Sanctum Officium", Det hellige embede. Men først med pave Paul VI fikk kongregasjonen ikke bare et nytt

navn, men også en ny oppgave: I skrivelser "Integrae servandae" gjør han det klart at "Troskongregasjonen" ikke bare skulle beskytte og forsvare katolsk lære og moral mot villfarelser, men at den først og fremst skulle anspore til teologisk fordypelse og studier, det vil si at de ansatte ved kongregasjonen skulle finne nye trossvar på nye spørsmål - fra evolusjonslære til genteknologi. Til hjelp har kongregasjonen nedsatt teolog- og bibelkommisjoner hvor navnkundige teologer har sittet. Den får også hjelp fra symposier som arrangeres fra tid til annen.

Men kongregasjonen er ikke blitt den pådriver i den teologiske utvikling som dens nåværende prefekt, kardinal Ratzinger ønsker, bl.a. på grunn av personalmangel: kun 30 ansatte, inklusive prefekt og kontorpersonale. Derfor er hoveddelen av arbeidet konsentrert i "Ufficio dottrinale", avdelingen for lærespørsmål, hvor man undersøker om

de viktigste teologiske utgivelser er forenlige med den rene lære og svarer på henvendelser fra biskoper rundt om i verden.

Troskongregasjonen har fortsatt en særstilling innen kurien: Alle andre kuriemyndigheter skal forelegge sine utgivelser for kongregasjonen til godkjenning.

Vatikanets holdning til avvikere har endret seg i årenes løp. Tidligere rammet en romersk kjennelse en teolog som lyn fra klar himmel, men i dag får en forfatter som er mistenkt for villfarelser, anledning til å forklare seg. Hvis man ikke kan komme til enighet, finnes det fremdeles sanksjoner: fra beriktigelser og tilbakekallelser til læreforbud. *Schillebeecks* og *Boff* er de siste prominente teologer som er blitt straffet for sine "avvikelser" med en offentlig romersk erklæring. KIPA

Mer kjøtt til katta enn til mennesker
En gjennomsnitt katt i USA spiser mer kjøtt i året enn en gjennomsnitt mellomamerikaner. For det en tanks koster, kan vi bygge 1.000 skoler for 30.000 elever i regionen, sier Enrique Neuhaser, FN-ansatt rådgiver for de latinamerikanske regjeringene, ifølge IPS. "USA-selskapet Du Pont selger hvert år for et beløp høyere enn Mellom-Amerikas brutto nasjonalprodukt (BNP), og BNP i staten Massachu-

setts er større enn BNP for hele Latin-Amerika," ifølge Neuhaser. 70% av Mellom-Amerikas rundt 30 millioner innbyggere lever under fattigdomsgrensen. 59 % av befolkningen i Guatemala lever i ekstrem fattigdom. 57% i Honduras, 51% i El Salvador, 40% i Nicaragua, 24% i Panama og 18% i Costa Rica.

11 millioner mellomamerikanere har ikke tilgang på rent vann eller kloakksystem. I 1990 brukte Costa Rica fire ganger

så meget på sine politistyrker (landet har ingen hær) som til helse og utdanning, Panama 23 ganger så mye, Guatemala 87, Honduras 102, El Salvador 121 og Nicaragua hele 318 ganger så mye. I Honduras utgjorde våpenimporten 9,6% av all import i 1989. Tall fra Guatemala og Nicaragua er ikke offentlige, mens Panamas våpenimport utgjorde 2,3%, El Salvadors 1,2% og Costa Ricas 0,1%. "Tallene gir kuldegysninger," sier Neuhaser.

Erik Lykke: Bør NORAD avvikles?

Må vi bare passivt bivåne at de fattige land blir stadig fattigere og de rike stadig rikere? Ifølge FN er avstanden fordoblet de siste tre år. Susan George, født i USA og bosatt i Paris, kjent fra tidligere bøker oversatt til norsk, sier i en ny bok, "Gjeldsbumerangen", Cappelen, at utviklingslandenes gjeldskrise bidrar til å øke avstanden og uvegerlig rammer oss alle.

Den enorme opplåningen fra slutten av 1960-årene og gjennom 1970-årene finansierte en kapital- og energi-intensiv utviklingsmodell som var gunstig for eliten i den tredje verden, banker i nord og flernasjonale selskaper. Makthaverne og deres eksperter har tilstrebet en "strukturell tilpasning" som i økonomisk, sosial og økologisk forstand har vært fullstendig forfeilet. Deres forståelse av "utvikling" savner rot i virkeligheten fordi de overser viktige dimensjoner ved "utviklings"-prosessen. Tilsynelatende tror de at våre samfunn, som de første i historien, utelukkende styres av fornuft, vitenskap og teknikk.

Susan George mener at gjelden ikke bare forårsaker miljøødeleggelse, men har stimulert narkotika-produksjonen og handelen med narkotika. Den dominerende utviklingsmodellen fører også til at et enormt antall mennesker drives fra landsbygda inn til byene. Dette danner ofte opptakten for den stadig økende folkevandringen fra sør mot nord. Kunne de rike landene slutte å bidra til å ødelegge de lokale jordbruks-samfunnene, ville de samtidig slutte å bidra til å skape et uuttømmelig reservoar av fremtidige immigranter.

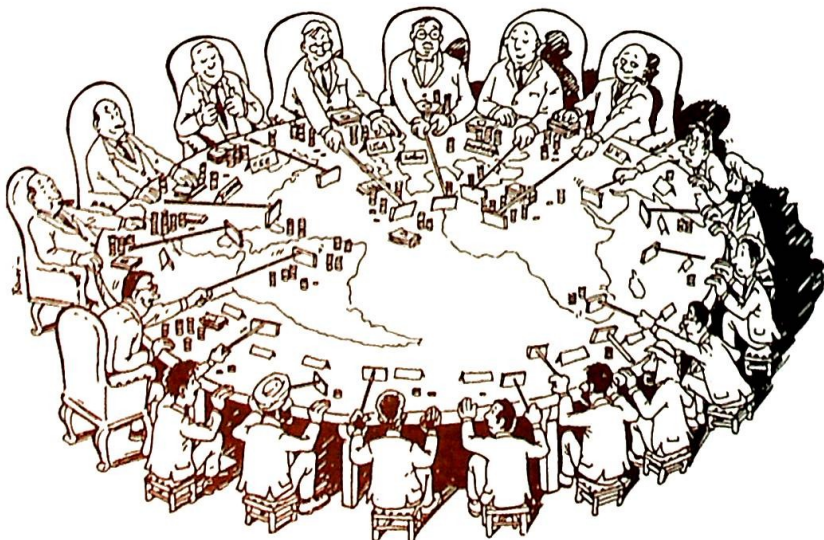
Nøkkelen til kursendring ligger først og fremst i handlingene til

regjeringene i nord. Ingen enkelt-løsning kan fjerne denne krisen. Planene om alternativer er full av gode hensikter, men glemmer ofte å ta hensyn til maktforholdene og til eierforhold og fattigdom som forhindrer at mange velklingende idéer kan settes ut i livet. Det er langt fra sikkert at myndighetene i den tredje verden vil sørge for at en gjeldsnedskrivning kommer det fattige flertallet til gode. Derfor må det etableres sosiale og økologiske betingelser og innsyn i at disse følges opp. Gjeldsreduksjonen bør videre knyttes til bedre målrettet utviklingshjelp, fortrinnsvis kanalisert gjennom kjente ikke-statlige organisa-

sjoner. Disse må i sin tur stå ansvarlige for at hjelpen når de grupper den er tiltenkt.

Susan George ser først og fremst en mulighet i at informerte og aktive borgere holder bedre oppsyn med sine regjeringer. Regjeringene og deres organer må stilles til regnskap og åpne opp for folkelig deltakelse i avgjørelsesprosessene. Dette er forøvrig helt sammenfallende med pavens syn – se St. Olav nr. 6 1992. Mangeårig forskningsarbeid med internasjonale utviklingsproblemer har hos Susan George øyensynlig nedfelt en dyp skepsis til allehånde regjeringskontrollert u-hjelp. Helst så hun nok at organer som Utviklingsdepartementet og NORAD trappes ned, og at oppgavene deres ivaretas av ikke-statlige institusjoner – som for eksempel Caritas.

Susan George:
GJELDSBUMERANGEN
Cappelen

Historia sin dom blir ikkje mild

"Soga si dom over den vestlege verda si økonomiske utbytting av andre, vil ikkje vera mildare enn domen over den kvite manns overgrep i kolonitida." Vi sakser fra en samtale med biskop Bjørn Bue, som mener at "det verste for oss når vi skal stå frem for historia sin dom er dette: Vi kan ikkje orsaka oss med at vi ikkje visste. Vi visste, men vil ville ikkje."

Biskopen kommer også inn på vårt forhold til andre religioner: "Skulle vi vera så smålege her i Noreg at vi ikkje innrømmer innvandrara frå andre religionar retten til å utøva sin religion hos oss? Eg har liten respekt for dei som vil bruka fleirtal-smakt for å hindra folk frå andre religionar å leva ut si religiøse tru i vårt land."

VÅRT LAND

Satans gjerninger - hjemme og ute

"Visst er det trist og leit at unge skal utøve vold mot medmennesker, og at uerstattelige verdier skal legges i ruiner av ren ødeleggelseslyst," skriver redaktør Terje Engmo i baptistorganet Banneret. "men vi kan ikke se at det viser satans gjerninger mer tydelig enn krigens ødeleggelser i det tidligere Jugoslavia eller høyreekstremistenes angrep på innvandrere i flere europeiske land, for ikke å snakke om grusomhetene som rammer barn og voksne i Somalia."

Vatikanskrev inn-skerper sensur?

I en notis i forrige nummer av St.Olav siterte vi et avsnitt fra Troskongregasjonens "Instruks om visse aspekter ved bruken av massemediene i troens tjeneste" som ble offentliggjort i juni i år: "De troende skal undervises om sin plikt til, i kristen lydighet, å rette seg etter det deres hellige hyrder, som Kristi representanter, erklærer i egen-skap av tros lærere eller som kirkeledere."

Den følgende sammenfatning av instruksjonen - en instruks som er ment som "retningslinjer og hjelp til biskopene slik at de kan utføre sin oppgave" - har vi hentet fra "katolsk orientering" som bygger på det sveitsiske katolske nyhetsbyrået KIPAs oppsett om instruksjonen.

Vatikanet bekrefter i instruksjonen, som inneholder tallrike henvisninger til kirkeretten, at katolske publikasjoner skal stemme overens med kirkens tros- og morallære og være godkjent av den lokale biskop. I nødtilfeller må biskopen "tilbakevise skrifter som skader den rette tro eller den gode moral", og gå frem med egnede midler, også straffeforanstaltninger. På bakgrunn av økningen av "feilaktige tanker" i massemedier og bøker må det "våkes over at de troendes tro og moral ikke tar skade av visse skrifter eller ved anvendelsen av de sosiale kommunikasjonsmidler", heter det i instruksjonen. Derfor må prester og ordensfolk ha uttrykkelig godkjenning av biskopen hvis de vil offentliggjøre noe i aviser eller tidskrifter som angriper "den katolske religion eller den gode moral". Den enkelte biskop blir bedt om å overveie omhyggelig om han skal gi sin godkjenning eller ei og under hvilke betingelser.

Kirkelige forlag må "ikke publisere

skrifter som ikke har fått kirkelig godkjenning hvis en sådan er påkrevet". Før biskopen gir sin godkjenning, må han innhente en skriftlig bedømmelse. En godkjenning gjelder kun originalen, ikke senere opplag og oversettelser. I selve boken er det ikke nok å skrive "med kirkelig godkjenning", det kreves også biskopens navn samt tid og sted for gitt tillatelse. Ved eventuelle vanskeligheter skal man forsøke å finne løsninger gjennom dialog mellom partene; straffeforanstaltninger skal kun anvendes som siste løsning.

Roma oppfordrer biskopene til årvåkenhet slik at troen holdes ren og moralen overvåkes i deres bispedømmer. Troskongregasjonen tilbyr å yte hjelp på bispedømme- og bispekonferansenivå. I kompetanseoverskridende spørsmål skal biskopen henvende seg til Troskongregasjonen.

Noen kommentarer

Formannen i Den pavelige mediekommisjon, erkebiskop John P. Foley, sier til KIPA at instruksjonen ikke inneholder nye prinsipper, men er et lett tilgjengelig resymé av eksisterende regler. Til det svarer Eduard Ploier, formann for det østerrikske katolske massemediesenter, at reglene riktignok fremdeles er en del av kirkeretten, men at de stammer fra en tid med helt andre livsbetingelser og en helt annen bevissthet. Og han spør hvorfor man nettopp nå minner om noe som står i direkte motsetning til ånden i den nye pastoralinstruksjonen om massemediene "Aetatis novae", som ble utgitt tidligere i år?

"Hvis man nå hører anklager om sensur, blir det vanskelig å argumentere imot," sier Ploier. Som mener sensur aldri kan bidra til å finne sannheten og til å fremme den gjensidige forståelse. Den tjener heller ikke Europas nyevangelisering, men øker risikoen for at "kristne går i indre emigrasjon". ●

Gledelig!

Gledelige tall for Oslo Katolske Bispedømme (OKB)! I høst begynner tre unge menn sine studier med tanke på å bli prest: Frode Eikenes (studiested London), Jan Tore Halvorsen og Reidar Voith (studiested München). Ytterligere to, Vu Tien Vuong og Le Hong Phuc, er på plass i London for kombinerte språk- og forstudier med sikte på presteseminar fra høsten 1993. Med de tre som nå begynner, er tallet på preste-studenter for OKB 6: Josef Lam Cong Luong har fire års studier ved Allen Hall i London bak, Sigurd Markussen begynte ved Allen Hall i fjor høst, og Irek Zielinski er ferdig med sitt første år ved seminaret i Gdansk.

I slutten av august var alle studentene, unntatt de to Münchenstudentene som allerede var på plass ved "Herzogliches Georgianum", samlet i Bergen til fem dager med et variert program der praktiske spørsmål for nybegynnere samt gode råd fra "gamlekara" stod på programmet, men hvor det også ble vinklet inn på preste-tjeneste i dagens Norge generelt og på samarbeidsformer og utfordringer på menighetsplan. Besøk på St. Paul Skole inngikk selvsagt i programmet, samt inspirerende utflukter til middelaldersamlingen ved Bergen Museum og Rasmus Meyers Samlinger. Pastoralteamet i Bergen i samarbeid med Rådet for pretestudenter stod for programmet. Den nyrestaurerte St.Paul kirke var rammen om messer, tidebønner og stille stunder; langbordet i kjøkkenet i Krypten under kirken var ypperlig for sosialt samvær, en viktig del av Bergensmøtet. Gjestfrie Franciskussøstre sørget for losji for studenter og medlemmer av Rådet.

Genetisk rensing?

"Ei internasjonal forskargruppe er i full gang med å utvikla ein blodtest som kan oppspora foster med Downs syndrom før 12. veke i svangerskapet. Dette opnar vegen for massetesting av gravide tidleg i svangerskapet - på jakt etter foster med Downs syndrom," skriver Johannes Morken i Vårt Land. "Den dagen testen er utvikla, vil resultatet være klart før t.d. den

norske grensa for sjølvvald abort er pasert. Den britiske professoren Nicholas Wald, som er ein av krumtappane i forskinga, løyner ikkje at målet er ein dag å oppdaga alle fostre med Downs syndrom. - Målet er å koma så nær ein oppdagingsprosent på 100 som råd. Men i fyrste omgang trur eg ikkje at vi når så langt, seier Wald til Vårt Land."

I et annet oppsett siterer Morken spesi-

allege i genetikk, Lisbeth Tranebjærg, som mener at alle gravide bør få tilbud om blodtest som forteller om de har risiko for å få et mongoloid barn, og at alle må få samme sjanse til velge bort et foster med Downs syndrom. Jordmor Eva Sommerseth går sterkt i rette med denne holdningen og maner politikerne til ta moralsk ansvar og til å velge å sette grenser for valgfriheten.

Med rasisme og diverse former for fremmedhat på fremmarsj hjemme og ute, kan det være nyttig å ta for seg - igjen? - det lille heftet *Kirken og rasismen*, som ble utgitt på St. Olav Forlag i 1990.

Her slås det fast at rasefordommer og rasistiske handlinger "er helt uakseptable for en etisk bevissthet", og at "Kirken er spesielt sensitiv overfor alle former for diskriminering." Det siste bør leses ikke bare som en konstatering, men som en oppfordring til den enkelte til aktiv stillingtagen og handling - i pakt med heftets undertittel: *På vei mot et menneskeverdig samfunn*.

Heftet er en oversettelse av et dokument utgitt i 1988 av *Justitia et Pax*; den pavelige kommisjon for rettferdighet og fred; Oslo Katolske Bispedømmes *Kommisjon for rettferdighet og fred* står bak oversettelsen. Skriftet har, som det heter i innledningen, "i første omgang til hensikt å undersøke rasismen som fenomen", men det tar også opp "enkelte andre manifestasjoner av konfliktholdninger, intoleranse og fordommer, i den grad de har tilknytning til rasisme eller inneholder rasistiske elementer". Underforstått: Man må kjenne ondet og dets røtter for å bekjempe det.

Heftet er delt inn i fire hoveddeler: 1. *Rasisme gjennom tidene*. 2. *Rasisme i vår tid*. 3. *Den kristne visjon: menneskehetens enhet og rasenes likeverd*. 4. *Hvordan kristne i samarbeid med andre kan bidra til å fremme brorskap og solidaritet mellom rasene*. Til sammen 62 konsentrerte små sider, instruktive fotnoter inkludert.

Rasismen har røtter langt tilbake i historien, men "rasefordommer i ordets egentlige betydning - det vil si en følelse av at ens egen rase eller etniske gruppe står over andre rent biologisk - utviklet seg særlig som en følge av kolonisering og slaveri ved inngangen til nyere tid", leser vi i den historiske delen. Her siteres bl. a. pave Pius III's fordømmelse - i bullen *Sublimus deus* fra 1573 - av dem som hevder at "innbyggerne på de vestindiske øyer og de sydlige kontinenter. . . skulle behandles som sjelløse dyr og bli utnyttet utelukkende for å tjene oss og øke vår rikdom", og hans klare ord om at indianerne må få ha "sin frihet og sine eiendommer i fred".

Som vi vet, fikk de ikke det - til tross for flere pavelige fordømmelser samt en del teologer og misjonærer som tok de innfødte i forsvar, som bl.a. Bartolomé de Las Casas, en soldat som ble prest og senere dominikanermunk og biskop, og som var "en av de første som begynte å snakke om almene menneskeretter basert på enkeltmenneskets verd, uansett etnisk eller religiøs tilhørighet". Kirkelig skyld overfor indianerne vedgås: "Ettersom geistligheten i Den nye verden var sterkt avhengig av kallsrettssystemet, var det ikke alltid så lett for kirken å ta de nødvendige skritt for å sette disse tankene ut i praksis." En noe lettbenyttet unnskyldning?

Også slavehandelen tas opp samt kirkelige ord mot den - ord i seneste laget? Og forholdet mellom misjon og maktthavere, samt de heller sørgelige "pseudovitenskapelige raseteorier på 1800 og 1800-tallet", forløpere til 1900-tallets langt mer grovkornede rasisme. Vi kjenner resultatet av disse teoriene: Et av de best planlagte og effektive folkemord i historien som først og fremst rammet jødene, men også andre såkalte laverestående raser og folkegrupper som sigøynere, handicappede og sinnslidende. Også her talte paven og noen modige og rettsinnede kirkefolk mot. Men hva hjelper ord uten sterk samhandling, ikke bare heroisk innsats av 'hine enkelte'?

"Rasismen finnes fremdeles," fastslår heftet. Klart og usminket i form av apartheid, men også i mer fordekte former som "gir grunn til bekymring". Et knippe undertitler viser hva det dreier seg om: *'urbefolkningenes situasjon'*, *'diskriminering av religiøse minoriteter'*, *'sjåvinisme'*, *'sosialrasistisk undertrykkelse av de svakeste'*, *'innvandrerfrykt'*, *'den seiglivede antisemittismen'*, *'rasehygiene'*.

Grunnen til bekymring er ikke mindre i dag enn da teksten ble utarbeidet på slutten av 80-tallet: "etnisk opprensning" er blodig virkelighet på Balkan; "de dreper folket mitt," sørget en ung pike med Downs syndrom for en tid siden i "Vårt Lands" spalter - det dreide seg om såkalt 'screening' av gravide for å diagnostisere fostre med Downs syndrom ('mongolisme') for evt. å la helsevesenet luke dem bort.

Samboerskap og skilsmissefrekvens
Den offisielle britiske undersøkelsen
"General Household Survey 1989" viser
at par som har vært samboende før ekte-
skapet, har 40% større sjanse for skilsmis-
se i løpet av de første 15 år av ekteskapet,
og generelt 60% større sjanse for at ekte-
skapet skal ende i skilsmisse eller separa-
sjon på et eller annet tidspunkt. Undersø-
kelser fra USA, Canada og Sverige viser
samme tendens. De fleste som gifter seg i
dag, har vært samboende før ekteskapet.

GUARDIAN WEEKLY

Pavens anliggende for bønnens apostolat i oktober:

At ny-evangeliseringen må gi Latin-Amerika
del i fruktene av Jesu frelsesverk.

uforennlige størrelser!

17

Det lille røde heftet fra 1990 er
sørgelig aktuelt. Men slett ikke bare
sørgelig: I kapitlene "Den kristne
versjon: menneskehetens enhet og
rasenes likeverd" og "Hvordan
kristne i samarbeid med andre kan
bidra til å fremme brorskap om
solidaritet mellom rasene" skisse-
res en kristen solidarisk humanisme

grunnet bl.a. på det like enkle som
utfordrende bibelske grunnlag:
"Mennesket har verdi fordi det er
skapt i Guds bilde". Her finner man
et nyttig arsenal av argumenter til
bruk mot enhver form for rasisme.
Men også til intern bruk - til å prø-
ve eget sinne- og hjertelag. UKJ

Kommisjonen for rettferdighet
og fred:

KIRKEN OG RASISMEN
På vei mot et menneskeverdig
samfunn

St.Olav Forlag 1990

Vatikanet og de homoseksuelle

Vatikanets Troskongregasjon har opp-
fordret USAs biskoper til å motsette
seg full likestilling for de homoseksuelle
i samfunnet. Ifølge Troskongrega-
sjonen bør visse offentlige privilegier
ikke gjelde for homoseksuelle: De bør
ikke få adoptere barn eller få barn i
pleie, og ved ansettelse av lærere,
pedagoger, idrettstrenere eller militært
personale "er en ulikhetsbehandling
ikke urettferdig". Begrunnelsen er bl.a.
at "diskriminering mot en seksuell leg-
ning" ikke kan sammenlignes med dis-
kriminering på grunn av rase, avstam-
ning, kjønn eller alder", fordi "den
homoseksuelle legning er en objektiv
uorden, som gir grunn til moralsk
bekymring".

Homoseksuelle har selvsagt samme ret-
tigheter som andre mennesker til
arbeid, bolig etc., men i tilfeller av
"synlig, objektiv uordnet adferd" er en
innskrenkning av visse rettigheter ikke
bare tillatt, men endog en plikt, skriver
Troskongregasjonen.

Ifølge publikasjonen "Origins", som
utgis av Catholic News Service, fore-
ligger Troskongregasjonens bemerk-
ninger i to versjoner, begge offentlig-
gjort i juli. Den første, beregnet ene og
alene på biskopene, ble lekket til pres-
sen av New Ways Ministry, en uoffisiell
katolsk gruppe i USA som arbeider

blant homofile, etter at pavens nuntius i
USA hadde sendt teksten til biskopene.
En noe revidert utgave, ifølge Tros-
kongregasjonen beregnet på et bredere
publikum, nærmere bestemt "samvit-
tighetsfulle lovgivere, stemmeberetti-
gde eller kirkelige instanser", ble så
offentliggjort den 23. juli. Ifølge Vati-
kanets pressetalsmann, *Joaquin
Navarro-Valls*, er heller ikke den revi-
derte teksten å betrakte som "en offisi-
ell og offentlig instruks (-), men som
bakgrunnsmateriale" og "diskret assis-
tanse til dem som evt. skal ta stilling til
lovforslag om ikke-diskriminering på
bakgrunn av seksuell legning".

Troskongregasjonens anmerkninger,
som norsk presse feilaktig presenterte
som et brev til verdens katolske bisko-
per generelt, er blitt kraftig kritisert på
flere hold, ikke bare av ikke-katolske
og katolske homoseksuelle grupper.
Erkebiskop *Rembert Weakland* fra Mil-
waukee sier i en kommentar, ifølge det
østerrikske *Kathpress*, at den egentlige
drivkraft bak Vatikanets skrivelse synes

å være redsel for at det skal vedtas
lover som garanterer de homoseksuelle
helsetjenester og andre rettigheter og
på sett og vis stadig mer sidestiller
homoseksuelle par med gifte par. Han
påpeker at det ikke finnes andre tilfel-
ler hvor kirken ser gjennom fingrene
med diskriminering mot en gruppe
mennesker, og anser brevet til de ame-
rikanske biskoper for å "være til liten
hjelp for USA". Kardinal *James Hic-
key* i Washington er derimot fornøyd
med skrevet, bl.a. fordi kirken må sørge
for "at barn vokser opp i hjem som er
preget av sunn heteroseksuell forbin-
delse mellom mor og far".

Katolsk Kyrkotidnings redaktør, *Pehr
Thorell*, noterer i sakens anledning på
leder plass bl.a. at "om Troskongrega-
sjonens hensikt er å holde familien og
ekteskapet høyt i samfunnet, må det
forklares på en annen måte. (-) Det
skader kirken - og til og med troen -
om kirken fremtrer som kjærlighetsløs.
Og skal ikke kirken gå i teten mot all
diskriminering?"

Pavedømmet - utgående modell?

Slik pavedømmet praktiseres i dag, er det en "modell på vei ut", ifølge prelat Heinz Voges i Göttingen. "Pavebildet må bli evangelisk," uttalte han for en tid siden i forbindelse med en mottagelse av de tre evangelisk-lutherske kirkesamfunn i Göttingen-området.

"Vi katolikker vil ikke lenger ha overflødig, romersk muskelbruk," sa Voges, som rettet følgende oppfordring til sine lutherske medkristne: "Beskytt oss mot de reaksjonære i vår kirke. De ønsker en økumenikk som hører istiden til." Han selv ønsker seg et økumenisk råd for byen og omegn med den oppgave å gjøre grasrota

kjent med viktige økumeniske dokumenter. Gjensidige kirkebesøk, henlagt til søndagene, hører med til "levende økumenikk", mener den frittalende prelaten. Som ikke ser underkastelse under én kirke og underordning under en sentralt styrt enhetskirke som noe mål for økumenikken. KNA/edp

Aage Hauken o.p.: Olav, Olsok og Europa

Olsok-feiringen er forlenget over for i år, men Europa-debatten pågår for fullt ute og hjemme, så hvorfor ikke en preken om "Olav, Olsok og Europa"? Holdt av pater Aage Hauken på Storøen gård på Ringerike, ikke langt fra der Olav Haraldsson vokste opp.

Olsokfeiring på Ringerike - vi befinner oss på historisk grunn, for ikke så langt herfra var det Olav Haraldsson vokste opp. Han ble sikkert like slått som vi blir over egnens skjønnhet. Naturskjønnhet har sikkert bidratt til å øke hans kjærlighet til Norge. Kanskje er denne kjærligheten litt av utgangspunktet for hans kristningsverk - tanken melder seg uvegerlig på et sted som dette.

Olsokfeiring på Ringerike er derfor like selvfølgelig som i Trøndelag.

Olsokfeiring på Storøen - igjen befinner vi oss på historisk grunn, for akkurat her har Olavs kristningsverk satt spor etter seg - stedet har kirkelige såvel som verdslige tilknytningsspunkt til vår rike fortid. I dag feirer vi den første katolske messe på Storøen etter reformasjonen. Og det kunne umulig finnes et riktigere tidspunkt enn Olsok - i dag bygger vi bro tilbake til vår sagatid og til ham som har hovedæren for kristningsverket.

Olsok betyr imidlertid at Olav Haraldsson elsket mer enn Norges land og folk: Han elsket også Gud og Guds sønn - hans livsprogram ble å ville dele denne kjærligheten med alle nordmenn. Dette var hans

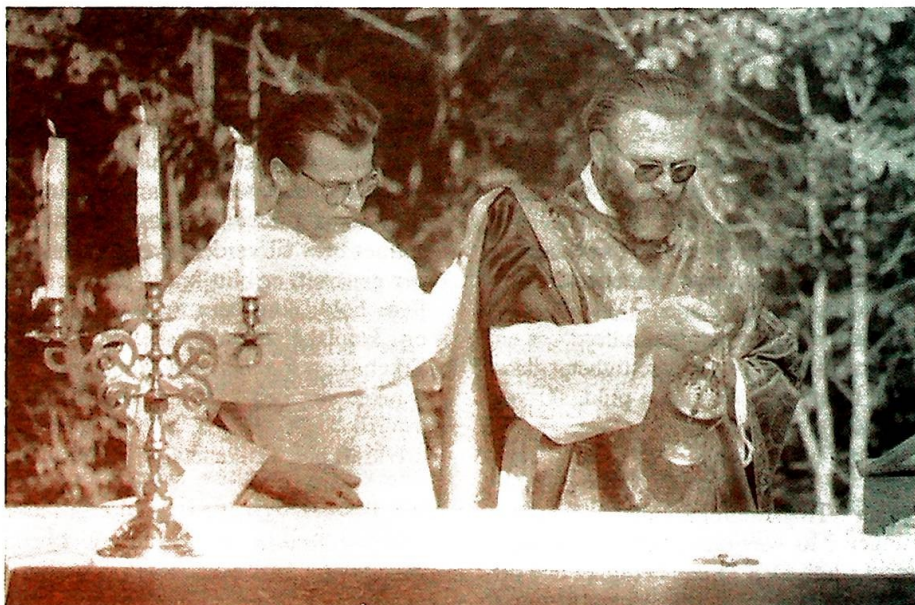
visjon: et kristent Norge. Kjærligheten til landet og til Gud møttes i Olav Haraldsson, til velsignelse for oss alle.

Olavs visjon kostet ham livet - og slik ble han "Norges evige konge: *rex perpetuus Norvegiae*". Olav Haraldsson glir inn i rekken av kirkens mange martyrer. Med andre ord er det Olavs død mer enn hans mange seire som ble avgjørende i denne striden: Det slaget han tapte, veier i Guds øyne tyngre enn alle de han vant. Først etter sin død

fikk Olav det siste ordet og gjorde sine fiender til skamme for all tid. - Dette er selvsagt Guds verk, det peker derfor langt utover Olavs samtid, det rekker like ned til vår egen tid, det når faktisk til oss som befinner oss her i dag.

Kristningen av Norge førte til at Europa kom til Norge - og Norge til Europa. Dette er historien i et nøtteskall. Vi ble med ett innlemmet i et internasjonalt fellesskap som styrket og beriket vårt land i mer enn religiøs forstand: Vår isolasjon ble brutt på viktige punkter, og sterke åndsstrømninger ble oss til del. Vi begynte å bli et voksent folk. Unge nordmenn dro ut for å studere: til Oxford, Paris og Køln - kanskje også til Roma.

I løpet av denne modningsprosessen mistet vi hverken vår selv-

Dominikanernes prior, Aage Hauken, leste messe på historisk grunn ved Olsokfeiringen på Ringerike. Foto: Knut Eirik Gilhus.

Den nye "verdenskatekismen"

Pave Johannes Paul II har godkjent "Den katolske kirkes katekisme", en bok på 450 sider som forløpig bare foreligger på latin og fransk, men som i løpet av høsten og vinteren vil bli oversatt til en rekke språk. Det var spesialsynoden i 1985 som besluttet at det burde lages en sammenfatning av sentrale tros- og morallæreutsegn i et klart og forståelig språk; et utkast på hørings-

runde blant alle biskopene i 1989 resulterte i 24.000 endringsforslag.

Katekismen har fire deler: tros læren (på grunnlag av trosbekjennelsen), kirkes frelsende tjeneste (på grunnlag av sakramentene), den katolske morallære (på grunnlag av de ti bud) og bønn (på grunnlag av Fader Vår). Den holder seg bevisst til det allmenne i sosiale og kulturelle spørsmål og er ment som en håndsrøking

til biskopene, som uttrykkelig oppmuntres til, på grunnlag av verdenskatekismen, å utarbeide nasjonale katekismer som tar hensyn til lokale forhold.

Den nye katekismens nærmeste forgjenger er "Den romerske katekisme" fra 1566, som sammenfatter læren fra Tridentinerkonsilet og var ment som en hjelp for presteskapet under motreformasjonen.

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

stendighet, vår suverenitet eller egenart. Disse ble heller styrket av det menneskelige fellesskap vi fikk del i. Fra England kom kristendommen over Nordsjøen til Norge - og det var i Roma den hadde sitt utspring på vårt kontinent. Nå ble det knyttet et sterkt bånd mellom nord og sør, mellom sentrum og periferi - med ett var vi blitt del av en felles europeisk kultur.

Middelalderens nordmenn holdt seg ikke for gode til å motta slike impulser - de visste de trengte dem. Tør vi unnvære dem i dag? Olsok maner til besinnelse og ettertanke også på dette punkt. Isolasjonisme og enhver form for 'seg selv nok' er en trussel mot Olavs kristningsverk. Slike holdninger bidrar til å svekke det beste i oss: vårt håp om et menneskelig brorskap slik Gud har villet det.

Fortid og fremtid møtes altså på Storøen denne Olsokkveld. For fremtiden ligger i våre hender, vi som lever i dag, og som er samlet for å minnes Olav. Dagen burde bidra til besinnelse på følgende punkt: Hva vil vi med Norge? - Det dreier seg om intet mindre enn Olavs eget spørsmål.

Vil vi være oss selv nok?

Eller vil vi heller vokse oss sterke sammen med andre kristne land og folk?

Olavs verk forplikter, i dag like meget som da. Og vi som er arvtagere til hans verk, gjør klokt i å heve blikket over egne snevre interesser, å se videre og bredere ut over den verden vi er en del av. Menneskets fremtid på jorden avhenger nemlig av vårt felles ansvar - dette

Turid Folkedal: Olsok på Ringerike

Alle vet at Hellig Olav falt på Stiklestad - men ikke alle vet at han trådte sine barnesko på Ringerike! Nettopp i disse omgivelser var det St. Theresias menighet i Hønefoss i år inviterte til Olsokfeiring. Foranledningen var et gammelt alter vi fikk fra søstrene i Porsgrunn til vår nyoppussede kirke. Men alteret, som tidligere hadde stått i kapellet på søstrenes sykehus, var altfor massivt og tungt - 6 tonn! - for vår lille kirke.

Da kom tanken om at det passet som utealter på Storøen gård, en av de mange historiske gårder på Ringerike! Med en 1000-årig historie og med både verdslig og kirkelig tilknytning til vår rike historie. Man har bare såvidt begynt å grave i egnen og funnet mange spennende 'biter': Gården, som i middelalderen lå under Hamarbispen, ble bl.a. brukt som hvilested for pilegrimer fra Europa på vei mot Nidaros. Dagens eiere, Randi og Kjell Nørgaard, har åpnet stedet for historisk interesserte og var svært villige overfor vår Olsokfeiring.

Fra Oslo kom pater Aage Hauken med

både kantor og to ministranter siden vår egen pater Boekema var bortreist. I høytidelig prosisjon - til klang fra stabbursklokkene som lyder heller sjelden i dag - kom de til alteret som er plassert på en naturlig liten høyde med 'amfi' i en lund av store, ærverdige trær. De vel 70 mennesker som var møtt frem - hvorav vel halvparten var katolikker - fikk en høytidelig og andektig stund med messe sunget på latin, kjente salmer og en Olsokpreken med Europa-perspektiv. Og som prelude til altså de gamle stabbursklokker, mens en svartrost høyt oppe i trekonene sørget for vakkert postludium..

Kirkekaffe hører til ved en slik anledning. Den ble inntatt på det vakre tunet med en grundig orientering attåt ved Kjell Nørgaard om gårdens spennende og interessante historie. Og her ligger ennå mye mer historie begravet!

Dette var den første katolske Olsokmesse på Storøen gård siden reformasjonen, en historisk begivenhet som menigheten gjerne bidrar til å skape tradisjon av.

er også et olsokbudskap.

Å motta impulser utenfra betyr ikke å forråde det norske. Tvert imot: Det er i møtet mellom det overnasjonale og i utveksling med andre at vi finner vår egenart og står bedre rustet til å være norske - ikke ved å være for oss selv. Olav brøt ned barrierer og stengsler på så mange vis - måtte vår egen tid ikke falle for fristelsen til å gjenreise disse.

La oss i denne hellige messe be om Guds velsignelse over Olavs verk i

vår tid. Olsok står for et kristent Norge, og kristne kan vi aldri være alene, men i samfunn med alle andre som bekjenner seg til den kristne tro, uavhengig av rase og nasjonalitet. Gud har villet en forløst menneskehet - ikke bare frelste enkeltindivider. Han gjør oss gjennom sin kirke til brødre og søstre og til lemmer på sitt legeme.

Altså lyder vår bønn i dag slik den gjorde dengang: *Hellige Olav, be for oss!* - Norge trenger i dag Olavs eksempel og Olavs forbønn.

Ordet og sangen vender tilbake

"Kanskje vi også burde 'danse for Herrens åsyn. . . til toner fra lyrer og harper, trommer, hjeller og cymbaler' (2. Sam 6,5) og syng halleluja som våre afrikanske venner lærer oss det," sier Øyvind Dahl, førsteamanuensis ved Misjonshøyskolen.

Han minner om at misjon ikke bare er å gi, men også å få: "Ordet og sangen vender nå tilbake til oss, i ny klesdrakt. Vi

opplever at vi får del i en ny rikdom når kristne fra andre kulturer lærer oss å danse opp midtgangen," sier Dahl. Som imidlertid tilføyer at "vi neppe kan kopiere deres form mellom fjellene her nord, men vi kan virkelig trenge en fornyelse av flere av våre uttrykksformer i den litt gamle og tilstivnede norske kirke".

FÆDRELANDSVENNER

Misjonen - en motkultur?

Selv om misjonen har tilpasset seg alminnelige krav til markedsføring, er den fortsatt en motkultur i det norske samfunn, sier professor Berge Furre: "Misjonen går fremdeles på tvers av den materialistiske og kommersielle kulturen som gjennomsyrrer vår kultur. Den fremmer idealer om nøysomhet og solidaritet på tvers av folk og landegrenser, og har fortsatt en viktig rolle å spille i vårt samfunn."

MISJONSTIDENDE

"En dag innså vi at vi måtte protestere og oppfordre massene til å kjempe for et mer menneskelig liv". Ordene er **Dom Helder Camaras**, tidligere biskop av Recife i Brasil, og står å lese i boken "**Biskop omvänd**" (Proprius förlag 1986), svensk utgave, ved sr. Catharina Bromé o.p., av en opprinnelig fransk bok fra 1977 ved journalisten og forleggeren **José de Broucker**. Boken er en redigert utgave av hans samtaler over tid med vennen Dom Helder og aktuell lesning, til tross for årene som er gått siden den ble skrevet.

Dessverre er boken utsolgt fra forlaget, men St.Olav har fått lov til å sakse litt i den.

"Offisielt ble slaveriet avskaffet i 1889, men det finnes fremdeles rike mennesker som er rike på sine ulykkelige landsmenns bekostning. Det finnes mennesker i vårt land som er dømt til å forbli i en umenneskelig situasjon. Det er *de facto* slaveri. I områder som produserer naturprodukter - gummi, sukkerrør, kakao, kaffe - finner vi ofrene for det som kirken i Medellín brennemerket som 'intern kolonisering'.

Men det verste var den kollektive blindheten, vår blindhet, kirkens. Jeg dømmer ikke, det er urettferdig å dømme det som har vært ut fra nuet. Men vi var så mange om å ville bevare samfunnsordenen at vi var ute av stand til å oppdage den fryktelige urettferdigheten som skjuler seg nettopp under samfunnsordenen, og slik er det fremdeles. Vår kristendom har vært for passiv. . . mens jeg var i presteseminar og også etter min presteavgang, tilhørte jeg det blinde kollektivet. Det tok tid, svært lang tid, før mine øyne ble åpnet - om nå det er det riktige uttrykket. Det er forferdelig å innse hvorledes omsorgen for samfunnsordenen og hensynet til maktøverne hindret oss i å oppdage all denne lidelse, all urettferdig-

heten, og reagere på den. Vår oppgave var å preke tålmodighet, lydighet og villighet til å lide med Kristus. Og det er store dyder. Men slik situasjonen var, spilte vi kortene i hendene på undertrykkerne. Helt frem til den stund da kirken ikke lenger gikk med på å gi sin støtte til den rådende urettferdighet, den interne koloniseringen. En dag innså vi at vi måtte protestere og oppfordre massene til å kjempe for et mer menneskelig liv. Det ble stor skandale. . ."

"Vi var merket av motreformasjonen. . . apologien var vår sterke side, men den var for defensiv. Visst kunne vi tilbakevise vranglærere. Gode Gud, vi kunne alle heresiene utenat! Vi kunne plassere dem alle i riktig århundre og hadde bygget opp et forsvar mot nye heresier: I mitt presteseminar fantes det en hel mobilisering mot modernismen - dog ikke hos min rektor.

Men det jeg vil understreke er at da Guds Ånd hvisket til oss at vi måtte nærme oss folket, da oppdaget vi at vi var fremmede for folket og fremfor alt for de minste, de enkle og ydmyke. Vi ble tvunget til å lære oss et nytt språk, og ikke

bare det: en ny måte å tenke på også."

"Jeg husker en gang jeg var i Roma, på statssekretariatet, og talte med en viss Giovanni Battista Montini. Vi hadde en meget hjertelig og broderlig samtale, og etterpå viste han meg en publikasjon fra mitt hjemland, trykket i Rio de Janeiro, et tidsskrift utgitt av en katolsk kvinnebevegelse. Det var blitt sendt til Roma og gransket der og lå på skrivebordet hos Vatikanstatssekretærens prosekretær, med røde undertrekninger som om det dreide seg om en teologisk avhandling. Der hadde man sittet og lett etter vranglærer og streket under med rødt!

Jeg smilte, og mannen som senere ble pave Paul VI, smilte også, for han forstod særdeles vel: 'Deres eksellense,' sa jeg, 'jeg er glad for at De sitter her og har forståelse og vidsyn. For om man skulle holde på å granske tekster på en slik mistenksom måte, da lurte jeg på om det finnes noe biskoppelig hyrdebrev som skulle unngå rødblyanten. Og visse deler av Skriften måtte også sensureres, for eksempel Marias lovsang, denne revolusjonære sang! *Magnificat* er jo en opprørsk sang som går imot den bestående orden, imot de rike og mektige! Kanskje er det ikke kommunisme, men den rydder vei for marxismen.' Monsignore Montini smilte. . ."

"Vi vil at folk skal forstå at i vårt land finnes det en intern kolonialisme som er en skandale, og internasjonalt finnes det en annen skanda-

Katolikker besetter domkirke i Minsk
Katolikker i den hviterussiske hovedstad
Minsk har besatt sin tidligere domkirke
som i 1951 ble bygget om til idrettshall.
Den katolske menigheten har i flere år for-
søkt å få den beslaglagte kirken tilbake,
men myndighetene har hittil ikke villet
imøtekomme kravet. KIPA

Varm takk til *sma*.

Det er mange år siden signaturen *sma* for første gang dukket opp i St.Olavs spalter, og etterhvert også en del år siden hun - for det er en hun! - fikk sitt fulle navn blant de faste medarbeidere.

Nå forlater sr. Mette Andrésen o.p. de fastes rekker med kurs for Brussel. Hun fortjener varm takk for adskillige velskrevne spalte-meter gjennom årenes løp, og hun utnevnes herved, sammen med Mater Olava, til fast løsarbeider ved St.Olavs Europakontor, ganske uten å ha søkt jobben.

Redaksjonen

Dom Helder Camara ble født i Nordeste, den fattigste delen av Brasil, i 1909. Han bestemte seg tidlig for å bli prest, havnet i utdanningsdepartementet og var med på å skape et samarbeidsorgan for samtlige biskoper i Syd-Amerika. Vekslende oppdrag førte ham til USA og Roma. Om den tiden sier han: "Jeg tilhørte det blinde kollektivet. Det tok lang tid, svært lang tid, innen mine øyne ble åpnet. . ."

le: De rike landene som holder fast ved sin rikdom på bekostning av de fattiges elendighet."

"Vi var så forblindet i vårt behov for å beholde vår mulighet til å påvirke og støtte de styrende og samfunnsordenen, at vi ikke engang var i stand til å se den enorme og forferdelige urettferdigheten disse styrende og denne samfunnsorden opprettholdt. Men straks vi fikk øynene opp for den brutale virkeligheten, ble vi rystet i vårt innerste og kunne ikke lenger fortsette å tenke og handle som tidligere.

Vi hadde også de pavelige encyklikaer. Om man ser dem som helhet, fra pave Leo XIII til Paul VI, så merker man hvordan kravet om rettferdighet øker. Men det sørgelige er at vi kristne, katolikker og protestanter, som er så intelligente og flinke til å formulere store og vakre prinsipper, er så svake og fryktomme når det gjelder å sette prinsippene ut i livet. Det er ikke bare regjeringenes motstand og press som har hindret oss i å gi kjøtt og blod til f. eks. Det 2. Vatikan-konsils fantastiske konklusjoner.

Tvert imot er det ofte fra våre egne rekker advarslene kommer: 'Vi må ha tålmodighet! Vi må ikke forhaste oss!' Mitt svar er: Unnskyld, men her står våre konklusjoner. Vi har diskutert dem lenge. Vi har godkjent og undertegnet dem. Det er feil å påstå at vi har forhastet oss. Latin-Amerika har ventet i fire hundre år. Og Afrika og Asia. Hvorfor skulle ikke vi preke revolusjon? For oss betyr ikke revolusjon væpnet og voldelig aksjon, men dyptgående og raske forandringer av urettferdige strukturer. Det har ingenting å gjøre med de mange såkalte revolusjoner som har funnet sted i Latin-Amerika, og som for det meste bare har resultert i at personer er blitt byttet ut, men aldri at strukturene er blitt forandret."

"I Brasil som andre steder kom ordet 'utvikling' til å stå kun for økonomisk vekst, og man så ikke at det skjedde til fordel for de allerede privilegerte og på bekostning av massenes proletarisering. Derfor foretrekker vi i Latin-Amerika å tale om 'frigjøring', og vi er omhyggelige med at dette ordet ikke blir forvrengt. Man har glemt den riktige definisjonen av 'utvikling', den som François Perroux formulerte, og som pave Paul VI gjentok: 'utvikling av hele mennesket og alle mennesker'. (-) Straks vi gjør noe for å hjelpe medmennesker til å bli bevisste og tenke selv, kalles det for 'undergravende virksomhet', og vi beskyldes for å være kommunister."

"Jeg husker en gang det kom en delegasjon til meg her i Recife for å

fortelle at en tyv hadde tatt seg inn i en kirke og brutt opp tabernakelet (skapet der nattverdsbrødet, hostiene, oppbevares i et ciborium, en 'beholder' som ofte er vakkert utsmykket. Overs. anmrk.) Siden han bare var interessert i ciboriet, hadde han kastet alle hostiene på bakken, i skitten. 'Tenk Dem, Dom Helder, Vår Herre kastet i skitten. Vi samlet opp hostiene og bar dem i prosesjon hit til kirken, men vi burde gjøre noe mer, for å gjøre det godt igjen.' - 'Selvfølgelig, det skal vi ordne, en stor gudstjeneste for å gjøre det godt igjen.'

Vi gjorde det, og den dagen sa jeg til Vårherre: 'Herre, i min bror tyvens navn ber jeg deg om forlattelse. Han visste ikke hva han gjorde, han visste ikke at du er nærværende og levende i dette brød. Men, mine venner og brødre, vi er alle blinde! Vi er opprørt over at en stakkars tyv har kastet hostiene på bakken, men Kristus lever jo i skitten hos oss hver dag, her i Nordeste!' Og jeg sa til dem at når vi tar imot Kristus i nattverden, skal vi be ham åpne våre øyne for de fattiges eukaristi slik at vi også kan se Kristus i de fattige, de undertrykte, i alle som lider. Det er ut fra det vi en gang skal bli dømt."

"Dessverre er det en av kirkens svakheter at den setter likhetstegn mellom Åndens visdom og menneskelig forsiktighet."

"Jeg glemmer aldri et øyeblikk at jeg bare er representant for mennesker *sem vez e sem voz*, uten sjanse og uten stemme."

Trinnvis opphevelse av sølibatet?
Helmut Krätzl, hjelpebiskop i Wien, har i østerriksk radio foreslått en trinnvis opphevelse av pliktsølibatet. Sølibatet er "en meningsfull livsform", men Krätzl spør om det er forsvarlig at mange menigheter ikke kan feire messe fordi kirkeloven forutsetter sølibatære prester. Han foreslår en trinnvis fremgangsmåte: Først skal gifte diakoner betros å lede menigheter, dernest skal såkalte "viri probati" (egnede gifte menn)

prestevies på prøve, så skal ekteskap tillates for prester generelt.

Florian Kuntner, også hjelpebiskop i Wien, sier at det faktisk at nettopp Krätzl, en meget ansvarlig og forsiktig mann, kommer med et slikt forslag, er tegn på "et høyt pastoralt alarmnivå og en formaning om å lytte til hva Ånden sier til menighetene," som det heter i Johannes åpenbaring. "Stadig flere prester som blir eldre og eldre, skal gjøre mere og mere," sier Kunt-

ner. Det fører til at kvaliteten på det pastorale arbeidet blir merkbart dårligere. Samtidig må gode prester oppgi sitt arbeid fordi de ønsker å stifte familie. Derfor vinner tanken om at valget av livsform også etter prestevigselen hører til prestens naturlige rettigheter, frem i kirken. Det er grunn til nok en gang å henvende seg til Roma. "Det ville være beklagelig om man ikke lenger kan uttrykke et ønske i et så viktig anliggende," understreker Kuntner. KIPA

22 Liturgisk kalender

OKTOBER

1. Torsdag. Terese av Jesusbarnet
Job 19, 21-27. Luk 10,1-12
2. Fredag. De hellige verneengler
2. Mos 23, 20-23. Matt 18, 1-5.10
3. Lørdag. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Job 42, 1-3.5-6.12-17.
Luk 10, 17-24
(Norske Tidebønner - uke 3)
4. 27. SØNDAG I KIRKEÅRET
Hab 1, 2-3.2, 2-4
2. Tim 1, 6-8.13-14. Luk 17,5-10
5. Mandag. Gal 1, 6-12
Luk 10, 25-37
6. Tirsdag. Bruno, prest
Gal 1, 13-24. Luk 10, 38-42
7. Onsdag. Jomfru Maria, Vår Frue av rosenkransen.
Gal 2, 1-2.7-14. Luk 11, 1-4
8. Torsdag. Gal 3, 1-5. Luk 11, 5-13
9. Fredag. Dionysius, biskop og hans ledsagere, martyrer og Johannes Leonardus, prest.
Gal 3, 7-14. Luk 11, 15-26
10. Lørdag. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Gal 3, 22-29. Luk 11, 27-28
(Norske Tidebønner - uke 4)
11. 28. SØNDAG I KIRKEÅRET
2. Kong 5, 14-17. 2. Tim 2. 8-13
Luk 17,11-19
12. Mandag. Gal 4, 22-24.26-27.31-5,1
Luk 11, 29-32
13. Tirsdag. Gal 5, 1-6. Luk 11, 37-41
14. Onsdag. Callistus 1. pave og martyr.
Gal 5, 18-25. Luk 11, 42-46
15. Torsdag. Teresa av Avila, jomfru og kirkelærer.
Ef 1, 1-10. Luk 11, 47-54
16. Fredag. Hedvig, nonne, Margrete

- Marie Alacoque, jomfru.
Ef 1, 11-14. Luk 12, 1-7
17. Lørdag. Ignatius av Antiokia, biskop og martyr.
Ef 1, 15-23. Luk 12, 8-12
(Norske Tidebønner - uke 1)
18. 29. SØNDAG I KIRKEÅRET
2. Mos 17, 8-13. 2. Tim 3, 14-4,2
Luk 18, 1-8
19. Mandag. Johannes de Brebeuf og Isaac Jogues, prester og martyrer, el. Paulus av Korset, prest.
Ef 2, 1-10. Luk 12, 13-21
20. Tirsdag. Ef 2, 12-22. Luk 12, 35-38
21. Onsdag. Ef 3, 2-12. Luk 12, 39-48
22. Torsdag. Ef 3, 14-21
Luk 12, 49-53
23. Fredag. Johannes av Capestrano, prest.
Ef 4, 1-6. Luk 12, 54-59
24. Lørdag. Antonius Maria Claret, biskop eller Jomfru Marias lørdagsmesse.
Ef 4, 7-16. Luk 13, 1-9
(Norsk Tidebønner - uke 2)
25. 30. SØNDAG I KIRKEÅRET
Sir 35, 12-14.16-18
2. Tim 4, 6-8.16-18. Luk 18, 9-14
26. Mandag. Ef 4, 32-5,8.
Luk 13, 10-17
27. Tirsdag. Ef 5, 21-33. Luk 13, 18-21
28. Onsdag. Simon og Judas, apostler.
Ef 2, 19-22. Luk 6, 12-16
29. Torsdag. Ef 6, 10-20
Luk 13, 31-35
30. Fredag. Fil 1.1-11. Luk 14, 1-6
31. Lørdag. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Fil 1, 18-26. Luk 14, 1.7-11
(Norske Tidebønner - uke 3)

NOVEMBER

1. 31. SØNDAG I KIRKEÅRET
Allehelgens dag
Åp 7.2-4.9-14. 1. Joh 3, 1-3
Matt 5, 1-12
2. Mandag. *Allesjellers dag*
2. Mak 12, 43-45. Joh 11, 17-27
3. Tirsdag. Martin av Porres, legbroder.
Fil 2, 5-11. Luk 14, 15-24
4. Onsdag. Karl Borromeus, biskop.
Fil 2, 12-18. Luk 14, 25-33
5. Torsdag. Fil 3, 3-8. Luk 15, 1-10
6. Fredag. Fil 3, 17-41. Luk 16, 1-8

**Vi er i
nærheten
når du
trenger oss**

Sentrum 20 79 05
 Ullevålsveien 1 - Oslo
 Oslo Vest 50 00 30
 Harbitzalléen 14
 Oslo Øst 67 28 80
 Grensevingen 7
 ved Fyrstikktorget

T. S. JACOBSENS
 Begravelsesbyråer

Neste nummer utgis 4. oktober. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Mette André sen o.p.

Olav Egil Aune

Hanne Berentzen

Liv Greni

Brian McNeil c.r.v.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: (02) 20 72 48
Fax: (02) 36 02 63

*

**NÅ RUSTER VI OSS
TIL HØSTEN MED
BØKER OG
MUSIKK**

Vi sender over hele landet.

ÅPNINGSTIDER:

Mand.-fred. 9.30-17.00

Torsd. 9.30-17.30

Lørd. 9.30-13.30

VELKOMMEN!

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

**TRENGER
DU TRYKKSAKER?**

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 - SERVICE (02) 66 58 60 - 66 58 61

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

· Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3, Tlf.: (02) 69 30 15/60 43 51

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 - Bank: 7041.05.13976

Blikk
på tiden

De virkelige verdier

Et menneske har forlatt oss. Et elskelig og elsket menneske. Sørgekaren i kirken var stor, først og fremst familie og venner, men også mange andre som var kommet for å si et siste farvel til en avholdt kunstner.

Jeg snakker om Ragnhild Butenschøn, uten at dette skal være en nekrolog over henne. Annetsteds i bladet finnes andre som meget bedre har sagt det som skal sies i den anledning.

Likevel satte Ragnhild Butenschøns bortgang tanker i sving. Fordi hun representerte en type mennesker som det er altfor få av blant oss: det helstøpte, hederlige menneske. Hun var ikke bare en som evnet å gi kvalitet til sin kunst. Hun var selv en livskunstner.

Det visste de som kjente henne, og det kom tydelig til uttrykk denne solrike septemberdagen da hun ble stedt til hvile. Det er ikke ofte man bare har godt å si om et menneske - selv når det 'om de døde skal sies bare gode ting'. Men enkelte blir stående, også etter sin død, som eksempler, ikke bare for livskvalitet, men også som verdiformidlere. Noen klarer i og gjen-

nom sitt liv å peke ut for andre det som er viktig, de virkelige verdier. Og i denne requiemmessen ble ordene fra første korintierbrev så ekstra meningsfylte: "- og størst blant dem er kjærligheten."

Det tales meget om verdinormer som går i oppløsning. Om en tid der aksentforskyvningen hos de fleste synes radikal når det gjelder etiske og moralske holdninger. Det som synes å telle mest, er egen suksess, å nå til topps i vårt klatresamfunn, koste hva det koste vil. "Snille barn ber ikke, men de får ikke noe heller" heter det som kjent - så hvorfor i all verden skal man være snill?

Heldigvis finnes det mennesker som fremdeles tror på at det nytter med godhet. Det finnes dem som setter liv og lemmer på spill for å fremme toleranse og kjempe for andre menneskers rett til å bli verdsatt og respektert. Dette er ingen selvfølge i det Europa vi er med på å bygge opp, enten vi vil det samlet eller ei. Vi er vitner til hvordan folk reiser seg mot folk i samme land, og hvordan rasehat og nynazistiske bevegelser blusser opp og avler hat og fordommer blant de unge. Det vil si hos morgendagens europeere. Det er skremmende, og det er skremmende hvor lite det virker som vi kan gjøre med det.

Så lenge det å realisere seg selv har høyeste grad av prioritet, må det nødvendigvis gå på bekostning av andre verdier. Det er selvsagt ikke galt å ha det godt. Vi er faktisk skapt til det. Men hvis det fullstendig utelukker vår sans for soli-

daritet, er det fare på ferde. Jeg hørte forleden om en gruppe yrkessjåfører der en av dem som tjente mest på driksen fra turistgruppen, i motsetning til dem som hadde flest turer med pensjonister, hadde foreslått å dele potten slik at alle fikk likt. Dette ble nedstemt. Tenk hvis det var deg som hovet inn mest neste gang, og så skulle du bli nødt til å dele! Det er i alle fall godt at det fremdeles finnes noen idealister i en knallhard samtid.

Det våger da også Mater Olava å tro på når jeg nå forlater denne spalte for å konsentrere meg om andre oppgaver. Som blant annet dreier seg om å være med på å bygge opp det nye Europa ut fra andre innfallsvinkler enn de rent politiske og økonomiske. Det handler også om verdier, riktignok ikke de som kan måles i kroner og øre, men om de virkelige verdier vi ønsker å kjempe for i vårt fellesskap.

Og i bagasjen tar jeg med den bønn Ragnhild Butenschøn etterlot oss:

*Min Gud, jeg tror på deg
fordi du er selve Sannheten.
Opplys meg så jeg
kan fatte din sannhet.
Gi meg styrke og mot,
utholdenhet, karakter
og forstand til å følge
din sannhet, og ved mitt liv
å vitne om den.*

Takk for meg - og gode hilsener til dere alle fra søster Mette Andrésen o.p. - alias *Mater Olava*.